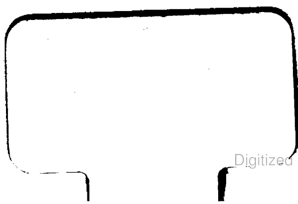

MAGYAR JOGÁSZEGYLETI ÉRTEKEZÉSEK.

200. XXIII. KÖTET. 5. FÜZET.

A FELTÉTELES ELITÉLÉSRŐL.

A MAGYAR JOGÁSZEGYLETBEN 1902 JANUÁR 25-ÉN ÉS FEBRUÁR 1-ÉN TARTOTT VITA.

FAYER LÁSZLÓ, BAUMGARTEN IZIDOR, GRUBER LAJOS DOLESCHALL ALFRÉD, NEUSCHLOSS TIVADAR.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1902.

Dr. Fayer László:

Dr. Baumgarten Izidor koronaügyészi helyettes úr előadásának azon polemikus részére kívánok felelni, mely a feltételes itéleteket tárgyalja.*

Polemiája kiválólag ellenem fordul.**

Kiindult a t. előadó úr abból, hogy a feltételes itélkezést kiragadom a positiv iskola rendszerével való összefüggéséből s belé akarom helyezni egész izoláltan a dogmatikus büntetőjog keretébe. Szerinte vagy el kellett volna fogadnom a deterministikus büntetőjogot, vagy el kell ejtenem a feltételes itélkezést.

Főtétele pedig t. ellenfelemnek az, hogy ott, a hol az intézményt behozták, nem vált be.

Először is megkísérlem kimutatni, hogy a feltételes itélkezés azon büntetőjogi rendszernek, melyet helyesnek vallok és tanítok, organikus alkatrészét képezi.

Elvi álláspontomat t. ellenfelem helyesen vázolta, midőn mondá, hogy az akarati elméletnek vagyok híve s bizonyos fokig a motivumok irányító befolyását elismerem.

A mit azonban e rendszerben az optimismusnak és a philanthropiának tulajdonít: az nem egyéb, mint folyománya a tételes közjogi korlátnak, melynél fogva tiltva van, hogy a szabad polgár, a ki az állam és embertársai irányában a maga kötelességét lényegben nem szegte meg, az állam részéről zaklatásnak és eshetőleg egyéni szabadsága korlátozásának legyen kitéve. Nem a sentimentalismus befolyása ez, hanem az alkotmányos állam rendje.

Tudom én, hogy erről a korlátozásról a régi büntetőjog hívei nem szeretnek beszélni, mivel szükségük van az állam-

* L. XXIII. 3. füzet.

** Ugyanazokat most harmadszor hozza fel ellenem. L. *Jogászegyleti Értekezések* VI. 1. és köv. ll., 175. és köv. ll.

hatalom teljes szabadságára. Nem kevésbbé tudom, hogy ők az önkorlátozás tekintetében szívesebben megteszik a concessiót a philanthropiának, mint a közjognak, mert ily módon könnyű azt később visszavonni. De nekünk súlyt kell helyeznünk arra, hogy a büntetési hatalomnak szükségképpi megszorítása forog itt fen — az egyén közjogi jogára való tekintetből.

Ugyanerre a mozzanatra vezethető vissza az is, hogy mi Magyarországon a Buri-féle subjectivismust nem fogadjuk el. A subjectivismus az akarati elemre helyezi a súlyt s kevésbe veszi az individualisatiót, vagyis azt, hogy volt-e a konkrét esetben tényleg jogsérelem vagy nem. Minthogy pedig az akarati elem alapján igen könnyű imputálni az egyénnek valamely nem létező intentiót vagy szándékot, az alkotmányos állam büntetőjoga ez ellen is megvédi az egyént. A subjectivismusnak Németországban való rohamos terjedését annak kell tulajdonítanom, hogy Németország közéletében jelenleg minden tényező az absolutismus felé hajt, tehát a biráskodásban is az a rendszer a rokonszenves, a mely a hivatalnok-bírónak a lehető legnagyobb hatalmat adja az egyénnel szemben. Homogén áramlat ezzel Németországban az is, melyet Binding propagál, hogy a «nullum crimen sine lege» küszöböltessék ki a büntető-törvényből. És végűl homogén a német egyetemi tanároknak általános harcza a parlament és az esküdtszék ellen.

Németországban tehát a szigorító áramlat nem a büntetőjogból ered; az egész közéletben megvan az. És sokan nyiltan meg is mondják, hogy a czél az absolutismus. Laband, a közjog híres tanára a strassburgi egyetemen, a császári autokratia tanát propagálja a kathedrán.

Következtetem ezekből, hogy a büntető hatalom gyakorlásának enyhülése és objectivizálódása, a mit az ellentábor philanthropiának nevez, karöltve halad az egyéni szabadság megerősödésével.

A másik tényező, a mely a büntető-hatalom enyhítését előmozdítja, az általános művelődés. Nagyon természetes, hogy a művelt embert kevesebb erőszakkal lehet a kellő korlátok közt tartani, mint a műveletlent. Századról századra kimutatható, hogy ez a kétféle fejlődés azonos irányú és egymást feltételezi. A ki a legújabb olasz büntető törvénykönyvet összehasonlítja a

német büntető törvénykönyvvel, ezt a Code Napoleonnal és viszont ezt a Theresiánával, vagy Constitutio Criminalis Carolinával, az azon állítás alaposságát egy perczig nem fogja tagadhatni.

A büntetőjog fokozatos enyhítése tehát a természetes, a normális; úgyszólván magától értetődő fejlődés.

De mit tapasztalunk e tekintetben Magyarországon?

Számos adattal volt szerencsém kimutatni, hogy régenten Magyarországon sokkal enyhébb büntető igazságszolgáltatás uralkodott, mint a kontinens többi államaiban. Visszavezethető ez arra, hogy az államhatalom az országban nem rendelkezett közegekkel s a helyhatósági és a patrimoniális hatóságok kevéssé szigorú igazságszolgáltatást gyakoroltak. Összefüggött ez az autonomikus szervezetnek azon nisusával is, hogy a különböző tényezők közt kompromissumot létesít; egyiknek is, másiknak is elnéznek valamit. És összefüggött a részleges török hódoltsággal. Az egyes városok a fővárossal alig voltak összeköttetésben s leginkább csak arra törekedtek, hogy a város területét megszabadítsák a garázdálkodó elemektől; ha tehát a verekedőt vagy a tolvajt kiűzhették a városból, nem törődtek tovább vele. S figyelemre méltó a régi magyar gyakorlatban az erkölcsi büntetések egész rendszere: a megdorgálás, a megkövetés, a perbenállás betudása, a feltételes itélet mint évszázados gyakorlat. A három törvényjavaslat, az 1792., 1827. és 1843-diki, általánosságban feltünteti a régi magyar büntetőjog jellegét. A halálbüntetés helyébe a botbüntetést helyezni, a szabadságbüntetéseket lehető rövidre szabni, büntetési minimumokat el nem fogadni: ez jellemzi a régibb idők törekvéseit.

A magyar büntető-törvénykönyv, sőt előbb néhány évre már az osztrák Btk. is, súlyosabbá tette Magyarországon a büntetési rendszert különösen azzal, hogy az erkölcsi büntetéseket és ezek közt a feltételes itélkezést kiküszöbölte. Hogy e súlyosítást hibának tartom, kifejtettem számos ízben. De vannak a Csemegi-kodexben oly enyhítő elemek, a melyeket eddig nem gondoztak kellőleg. Merem mondani: az élet súlyosabbá tette a törvényt, mint a milyen annak szerkezete. Ez paradoxonnak látszik ugyan, mert a 92. §. nagyon gyakori alkalmazása az ellenkezőre mutat. De másrészt tagadhatatlan, hogy nem fej-

lesztették ki a javító- és a közvetítő-intézeteket. Építettek fegyházakat, börtönt és fogházat, de hogy ezeknek kiegészítője, sőt alkatrésze a javító- és közvetítő-intézet, azt ignorálták. Ha elejétől kezdve kellő súlyt helyeztek volna különösen a javító-intézeti ügyre, ha lehetőleg minden törvényszéki fogház mellett megfelelő nagyságú javító-intézetet szerveztek volna, ma egész más képet mutatna bűnügyünk. Mindenesetre sokkal kevesebb volna a fegyházi lakosság és akkor — eltekintve az óriási erkölcsi és anyagi haszontól — elegendő magánzárkáink is volnának és lehetségessé válnék a közös munkáltatás alkalmával is az éjjeli elkülönítést keresztülvinni, sőt a közös munkatermekben az osztályozást létesíteni. A kontagium elterjedésének megakadályozása csakis a magánelzárás, később éjjeli elkülönítés és a közösben való osztályozás útján lehetséges, ez pedig természetesen a fegyházi lakosság tetemes kevesbedését igényli feltétlenül.

Az a mentség, hogy a javító- és a közvetítő-intézetek építése, valamint az elbocsátott foglyok segélyezése s egyáltalán a patronage ügye a miatt nem fejlődött ki nálunk, mert hiányzik a pénzalap: teljesen elesik, mert a pénzalapról a büntető-törvénykönyv igenis gondoskodott.

A Btk. 27. §-ába a budapesti rabsegélyző-egylet vezérlő tagjainak, különösen Székely Ferencznek közbenjárására a képviselőház igazságügyi bizottsága beigtatta, hogy a pénzbüntetések *egészben* az elbocsátott szegény foglyok segélyezésére és javító-intézetek felállítására és fentartására fordítandók. Tudjuk, hogy a pénzbüntetések százezreket hoznak évenkint. Ezen nagy összegeket *tőkésítették* a helyett, hogy rendeltetésökre fordították volna. Mikor már milliókra ment a pénzbüntetési alap, az 1887 : VIII. törvényczikkel odamódosították a Btk. 27. §-át, hogy a pénzbüntetések egynegyedrészben elbocsátott szegény foglyok segélyezésére és javító-intézetek fentartására, háromnegyedrészben pedig fogházak, börtönök, államfogház és fegyház, valamint a szükséghez képest új javító-intézetek felállítására fordítandók. Tehát háromnegyedrészt már más czélra vittek át. De még a megmaradt egy negyedrészt is sokalták a kriminál-politikai intézményektől és az 1892: XXVII. tcz. a *quotális korlátot egyáltalán megszüntette* s az igazságügymi-

niszterre bízta, mennyit fordítson az egyik és mennyit a másik czélra. A tény az, hogy a tőkét is, meg a jövedelmet is beépítették fegyházakba és fogházakba. S a maradékokból fentartják a négy, mondd négy javító-intézetet s támogatnak pár ezer forinttal néhány rabsegélyző-egyletet.

Látható ezekből, hogy a magyarországi fejlődés természetes menetét külömböző körülmények zavarták meg. Az eredeti patriarchalis enyhe rendszer helyébe a Btk. szigorúbb rendszert helyezett s ez az idők folyamán a bureaukratikus mediumban teljesen megcsontosodott. A feltételes szabadlábra helyezésen kívül a Btk. és a kriminal-politika minden egyéb *praeventiv* tényezőjét elhanyagolják. Ezért oly aránytalan magas a letartóztatottak száma Magyarországon a régi időhöz képest.

Legyen szabad itt egy reminiscentiát felélesztenem, mely mondottak illusztrálására fog szolgálni. Csemegi Károly tanácsadója a kodex börtönügyi részének szerkesztésénél Tauffer Emil volt, ki Angliában a helyszinén tanulmányozta a progressiv rendszert. Tauffer később a lipótvári fegyház igazgatójává neveztetett ki és e fegyházat teljesen fel akarta szerelni. Ebben azonban megakadályozta őt a központi administratio, a mennyiben az eszközöket egyszerűen megtagadta. Tauffer elkedvetlenedett és ennek tulajdonítható, hogy elfogadta a horvát kormány abbeli ajánlatát, hogy Lepoglaván szervezzen egy mintafegyházat; később politikai indokokból Horvátországot is kénytelen volt elhagyni és Boszniában Zeniczán egy másik fegyházat szervezett a progressiv rendszer alapján. Így magyarázható meg az, hogy a magyar büntető törvénykönyv büntetési rendszerének megfelelő fegyház van ugyan Horvátországban és van Boszniában, de Magyarországon nincs.

A kifejtettekből levonom azt a következtetést, hogy bűnügyünk, illetőleg börtönügyünk helyzetének javulása attól van feltételezve, hogy ezentúl nagyobb figyelem fordíttassék egyrészt a præventióra, másrészt azon intézményekre, melyek a letartóztatási intézetek lakosságának kevesbítését elősegíteni képesek.

Áttérek ezek után arra a kérdésre, miképp helyezem el azon rendszerben, melyet követek és melynek körvonalai a mondottakból kiderülnek, a feltételes elitélést.

Ha a súlyosabb esetekben — a rendes életmódhoz való szoktatás szempontjából, tehát a præventióra való tekintettel — feltételesen elengedjük a büntetés egy részét, ezen gondolatnak csak továbbfejlesztése az, hogy a kisebb súlyosságú esetekben ugyanoly czélzat mellett, különös méltánylást érdemlő esetekben, midőn a végrehajtás czélellenes is volna: kivételképpen és feltételesen elengedhetjük az egész materiális büntetést.

Nem szabad feledni̇ünk, hogy a feltételes szabadlábra helyezés is további fejlődés tárgya lehet. Francziaország és Olaszország már elengedik felét, Belgium elengedi csaknem kétharmadát a büntetésnek. Innen az átmenet a legkisebb súlyú esetekben a feltételes elitélés megengedésére úgyszólván ajánlkozik.

A feltételes itélkezés tehát nem egyéb, mint a mai büntetőjog természetes fejlődésének egy fokkal továbbra vitele.

Felhozza ez ellen t. ellenfelem, hogy a jogérzet megköveteli a megtorlást. Magam is azt tartom általánosságban. De büntetőjogunk számos esetben már is kivételt tesz. Itt van a sok százezer eset, melyben a sértett fél indítványától függ az eljárás megindítása. Ez nem egyéb, mint bizonyos kriminál-politikai indokoknál fogva *feltétlen* elengedés. Ide számíthatók az öntudatlan és zavart elmeállapot fogalma alá sorolt nagyszámú esetek, továbbá a jogos védelem, a végszükség, a hamis tanuzásnál és a hamis eskünél az ismert mentességek, a gyújtogatásnál a nagyobb kár elhárítása esetében a mentesség, a bűnpártolásnál a hozzátartozó mentessége, a külföldön elkövetett kihágás esetében a mentesség; ide tartozik bizonyos tekintetben az elévülés is. Végül ide vonható azon igen sok processuális intézkedés, mely a tanuzási mentességek folytán megtűri, hogy az evidens bűntettes büntetés nélkül maradjon. Ezen rengeteg számú felmentéssel a jogérzet meg tudott barátkozni, daczára annak, hogy az egyes újításoknál a mindenkori Kassandra kétségkívül hallatta intő szavát. Ma tehát nem mondható axiomaként az, hogy a bűncselekmény a megtorlást feltétlenül maga után vonja. A megtorlás csak vezérlő eszme a büntetőjogban és alkalmazásba jön ott, a hol feltétlenül szükséges és czélszerű. Elmarad, a hol vagy szükségtelen, vagy czélellenes.

Szigorúan véve azonban, a feltételes itélkezés esetében a

bíró nem enged el mindent. A büntetésnek csak materiális részét engedi el s megmarad a büntetés erkölcsi eleme, a perben állás és a bírói megintés, mely az elitélésben eo ipso benne foglaltatik. A megtorlás tehát marad; csakhogy ez a megtorlás olyan természetű, a milyen a körülményeknek megfelel.

S itt hozzáteszem t. ellenfelem számára, mert a kik figyelemmel kisérték működésemet, úgyis tudják, hogy nemcsak a feltételes elitélést, de az erkölcsi büntetések azon egész rendszerét vélem visszaállítandónak, melyet a Btk. kiküszöbölt. Ha Magyarországon ezen büntetésnemek megfelelő alkalmazást nyerhettek a régi sötét időben, akkor a művelődés haladásával annál inkább fognak tért hódítani maguknak és kevesbítik a komoly szükség nélkül letartóztatottak számát. (Közvetve a fogházügy javítására is szolgálnak.)

A feltételes itélkezés behozatala tehát nem ötletszerű követelmény, hanem egy requisitum a sok között; Magyarországon ezen kívül áttérés a büntető igazságszolgáltatás azon rendszerére, mely évszázadokon át szokásjogi úton fejlődött ki és mely kétségkívül jobban alkalmazkodott a néplélek sajátosságaihoz, mint a Csemegi-codex, mely ezeket a kissé bozótos, de életerős hajtásokat rendbehozatal czimén lenyeste. A mit Csemegi e tekintetben vétett, azt lesz hivatva helyrehozni a novellajavaslat.

A megtorlás szükségességének kérdéséről szólva, reflectálni kivánok t. ellenfelem egyik leghatályosabb idézetére. Felolvasott Berner tankönyvének 1884-iki XIII. kiadásából egy mondatot, melyben a német büntetőjog atyamestere figyelmeztet arra az elégtételre, melyet a büntetendő cselekmény megtorlásánál mindenki érez. De nem vette észre az igen tisztelt felolvasó úr, hogy Berner tizennégy évvel később, t. i. 1898-ban ugyanazon tankönyv XVIII. kiadásának előszavában elfogadja a feltételes elitélést. Az agg Berner eléggé elfogulatlan erre s nem tart attól, hogy a régi tanok fanatikusai őt forradalmi jellegű eszmék propagálásával fogják vádolni.

Pár szóval meg kell emlékeznem azon párhuzamról is, melyet t. ellenfelem az én álláspontom és Liszt álláspontja

közt von, mely párhuzam fonalán arra a következtetésre jut, hogy ha a feltételes elitélés dolgában Liszt álláspontjával megegyezek, akkor következetlen vagyok.

Midőn Liszt álláspontját vizsgáljuk, figyelembe kell vennünk a németországi közszellemet, melyről szóltam. Liszt tulajdonkép a büntetőjogot a német közfelfogással megegyezőleg *szigorítani* akarja. Erre való neki a javíthatlanság kriteriuma; erre szolgál az a tétele is, mely unifikálja a jogtárgyakat s ezzel a vagyon elleni bűncselekmények repressióját lényegesen sulyosítja; nemkülönben a csavargásnak és az ezzel rokon delictumoknak a kihágások köréből a vétségek körébe való átvitele; végül erre szolgál a rövid tartamú szabadságvesztésbüntetés kiküszöbölése, mert ezzel azon cselekmények nagyobb részét, melyek eddig pár napi vagy heti szabadságvesztésbüntetést kaptak, feltolja a hosszabb tartamú szabadságvesztésbüntetésekhez. A feltételes elitélés az ő rendszerében névleg surrogatuma a rövid tartamú szabadságvesztés-büntetésnek. De minthogy ezen intézmény a dolog természete szerint mégis csak kivételes alkalmazású lehet, az esetek nagyobb részében több büntetést fognak adni, mint eddig adtak. Különösen ha hozzáveszszük, hogy a német biró ma a szigor felé huz.

Ez magyarázza meg, hogy két oly ellentétes irányzatú szakember, mint Liszt és csekélységem, miért egyezünk meg a feltételes itélkezés támogatásában. A mi nálam továbbfejlesztése az individualisatiónak, az Lisztnél ellensúly a kriminologikus rendszernek tul-messze vivő szigorával szemben.

Hogy egyébiránt nemcsak a Liszt-féle irányzattal homogen ez az intézmény, azt már fejlődésének története mutatja. Berenger Francziaországban a nyolczvanas évek elején indítványozta behozatalát. Abban az időben Liszt még dogmatikus volt és Lombroso is csak szükebb körben volt ismeretes. Le Jeune, a belga feltételes itélet atyja, szintén nem tartozott a kriminologikus irányhoz. Angliában és Magyarországon pedig az intézmény évszázados fejlődésű. Látható, hogy a Liszt-féle kriminologiai rendszernek nincs monopoliuma az intézményre.

Nem tudja kimagyarázni t. ellenfelem, hogy habár a rövidtartamú szabadságvesztés-büntetést nem szüntetem meg, ennek

pótszerét, a feltételes elitélést, mégis felkarolom, vagyis akarom a régit és ennek pótszerét, az ujat is. A mint azonban már az eddigiekből kitünik, nekem ez nemcsak pótszer, hanem új büntetési nem, a mely a régi büntetési nemeket, a szabadságvesztésbüntetést és a pénzbüntetést, bizonyos területről alulról felfelé szorítja. Ha ugyanis a cselekmények legalsó rétegére erkölcsi büntetéseket alkalmazunk, a második rétegre jutnak a legcsekélyebb súlyú anyagi büntetések s minden büntetési mennyiség egy delictum-réteggel feljebb megy s ez által az egész repressio egy fokkal vagy talán csak egy nuance-szal enyhébbé válik. Szerintem az erkölcsi büntetések bevonulását idővel még a legsulyosabb büncselekmények rétege is megérzi.

Azt akarom, hogy az anyagi büntetések egységeinek értéke emelkedjék. A mostani 10 év helyébe lépjen a 8 év, később a 6 év, majd még később az 5 év. A forint helyébe jőjjön a korona. Ha ebbe beleszokik a köztudat, félannyi büntetéssel — vagy talán még kevesebbel — elérjük azt a czélt, melyet most az egészszel velünk elérhetni.* Midőn a szabadságvesztés-büntetés a halálbüntetéstől a tért elhódította, azt hitték, hogy 50—60 évnél kevesebbet egy súlyos büncselekményre nem lehet kiszabni. II. József kodexének uralma idején a 60 év kiszabása gyakori volt. Később helyébe lépett a 30, majd a 20, s majd mint időleges maximum a 15. Így fog ez a fejlődés tovább menni. Talán évtizedek szükségesek az átalakulásra. Én azt szeretném, hogy a helyzet javulásához nehány esztendő legyen elég.

És hogy ez nem «rózsaszinű optimismus», mint az én tisztelt ellenfelem mondotta, mutatja Magyarország büntetőjogának története. Rendes maximum a gyakorlatban 1848 előtt 3—4 év volt, az 1792-iki javaslatban 12 év, az 1827-ikiben 10 év. S az életfogytiglanit sem a gyakorlat, sem ezen javaslatok nem fogadták el. Az tehát bizonyos, hogy nálunk mindig alacsonyabb volt a maximum, mint Ausztriában és Németországban; sőt most is az, mert 10 év eltelte után úgy az életfogytig, mint a 15 évre elitélt a közvetítőbe juthat; csak viselje magát jól és legyen hely a közvetítőben.

* L. ugyanerről Berner idézett előszavát. (X l.)

De vajon alaposabb-e t. ellenfelemnek az az állítása, hogy én csak enyhíteni akarom a büntetőjogot s elzárkózom minden sulyosítás elől. Kénytelen vagyok ezt is elutasítani magamtól. Elvi álláspontom nem zárja ki, hogy azon esetre, ha a kulturállam társadalmi viszonyainak komplikátiója és folytonos finomulása, továbbá a technikai eszközök tökéletesedése folytán új büncselekmények támadnak s ha másrészt némely büncselekmények módosulnak, a sulyosabb repressióra a mód megadassék. A csalás, a sikkasztás, a lopás — némi részben az ölés is — kétségtelenül oly új alakzatokat mutatnak fel, melyeket a törvényhozó nem ignorálhat. A mint a minősített lopások büntetési minimumának leszállítását követeltem gyakran, legalább is ugyanannyiszor kifejtettem, hogy a lopás, sikkasztás és csalás maximumát, tekintettel a mind gyakoribbá váló nagy összegű delictumokra, emelni kell. A dynamit-törvény meghozását senki se sürgette annyiszor, mint csekélységem. Ugyancsak a női szemérem hatályosabb megvédését, többek közt a kerítés büntetésének emelését. Nemkülönben az eskü nélküli hamis tanuzás megbüntetését. Sürgettem a hamis tanuzási mentességek reductióját, a gyermekölés, a párbaj és az iparszerű culpa sulyosabb megbüntetését, az inditványi jogosultság megszorítását és még sok egyéb részleges sulyosítást. Az általános jellegű sulyositások közül pedig kiemelem a visszaesés fogalmának a nem-vagyoni bűncselekményekre való kiterjesztését, melyet a novella-javaslat annak idején kifelejtett s csak az én enquête-beli figyelmeztetésem után lett ujabban beleigtatva. Tért kivánok engedni továbbá, mint ezt kézikönyvemben kifejtettem, a szokásszerüség fogalmának az eddiginél sokkal szélesebb körben.

Rendszerem akkor volna egyoldalú, ha oly kizáróan haladnék in melius, a mily kizáróan halad t. ellenfelem in pejus.

Azt is felhozza, hogy habár a kriminalitás Európában folyton növekedik, én mégis állandóan az ellenkezőt bizonyítgatom a *Jogtudományi Közlöny*ben. Szellemdúsan úgy fejezte ki tételét, hogy Liszt folyton a visszaesés rémét festi a falra s én sietek azt mindannyiszor lemosni.

Mi igaz tehát abban, hogy a kriminalitás növekedik?

A német folyóiratok és a sajtó egészben véve megegyeznek

abban, hogy Németország területén a sulyos kriminalitás fogy. Növekedik a csekély súlyú bűncselekmények, leginkább a vagyonelleniek száma. Hogy mi ennek az oka, arra nézve egy német iró véleményét kivánom idézni. A német császári statisztikai hivatal igazgatója, Scheel, a berlini nemzetgazdasági és statisztikai évkönyv egyik ujabb füzetében azt irja: hogy a büntettek absolut és relativ szaporodása akkor is lehető, ha az erkölcsi szinvonal ugyanaz marad, sőt ha emelkedik is, feltéve, hogy az alkalom gyakoriabbá lesz, a kisértések a büntetendő vágyak kielégítésére megnövekednek. «Kérdésen kívül való, — irja Scheel — hogy az 1881-től 1899-ig terjedő időszaknak Németországban ez a jelleme. A lakosság tetemesen megszaporodott, a nép sűrűsége jelentékenyen növekedett, s ennélfogva az emberek közötti érintkezés gyakoriabbá lett, egyidejüleg pedig a gazdasági élet nevezetesen fellendült, főleg az iparban és kereskedésben, s ennélfogva a forgalomban is. A gazdasági és a személyes forgalom élénksége a büntetendő cselekmények alkalmát növeli és ezzel számukat is fokozza.» A büntettek számbeli növekedésének egy másik külső okát azonban Scheel kétségtelenül bebizonyítottnak tartja, t. i. a büntettekre vonatkozó törvényhozás kibővülését. Emlékeztet többek között a vasárnapi munkaszünetet szabályozó határozmányokra, a melyek alapján évenként mintegy 8000-en itéltetnek el.*

A mi a magyarországi kriminalitást illeti, figyelemmel kisérem a kormány évi jelentéseit az ország közállapotáról s ezekből látom, hogy a bűncselekmények általános száma ugyan emelkedik, de a súlyos bűncselekmények kevesbednek. Leginkább csak a vagyoniaknál mutatkozik szaporodás s ezek közt is csak a kisebb súlyúaknál, milyenek az apró lopások, stb. A szabadságvesztés-büntetések átlagos tartama is jelentékenyen csökken; így 1896-ban még 36 letartóztatási nap esett egy egyénre, 1899-ben nem több mint 30; az országos letartóztatási intézetekben pedig 1896-ban körülbelül 250 volt az élelmezési és forgalmi létszám átlaga, míg 1899-ben 188.**

A fővárosi rendőrség évről-évre szintén kiad egy kötet

* L. *Jogt. Közl.* 1901. 36. sz.

** L. *Jogt. Közl.* 1900. 43. és 44. ll., 1901. 2. l.

jelentést, melyben részletesen szól a főváros kriminalitásának hullámzásairól. Állandóan a legnagyobb figyelemmel kisérem e jelentéseket és ezek azt mutatják, hogy a fővárosban leginkább csak oly ölések történnek, melyek érzelmi momentumokra vezethetők vissza. Az újabb időben igaz, volt két eset, mely igen súlyos. De ezt megelőzőleg éveken át alig volt ily jellegű bűncselekmény Budapesten. A vagyon elleni bűncselekményre nézve a rendőrség ugyanazt jelenti, a mit a németországi és az általános magyarországi tudósításokban olvasunk. A fővárosi rendőrség utóbbi jelentéséből ugyanis kiderül, hogy míg az élet és testi épség elleni delictumok száma csaknem 5%-kal apadt, a vagyon elleniek száma valamivel több mint 1%-kal emelkedett, s az eseteknek több mint $^{3}/_{4}$ részét vagyon elleni bűncselekmények képezik. Más szóval azon bűntények szaporodtak, a melyeknek növekvését az alsóbb néposztályok nyomorának terjedése, az alkoholismus hódítása s a munkaközvetítés szervezetlensége magyarázzák meg.

A vagyon elleni delictumok közül a lopásra vonatkozólag azt mutatja a fővárosi statisztika, hogy az apró lopások száma emelkedett, ellenben a lopási *büntettek* száma csaknem 3%-kal apadt. Rablásnál és zsarolásnál, hol számszerű emelkedés constatálható, utal a jelentés az érték csekélységére s a zsarolásnál még arra is, hogy ily ügyek a BP. előtt nem igen kerültek a rendőrség elé. Az orgazdasági esetek száma is növekedett, de mindannyiban csekély értékről van szó.*

A kriminalitás hullámzásainak megitélésénél egyáltalán óvakodnunk kell a nagy számok és a kiragadott drastikus példák értékesítésétől. Ezekkel pillanatnyi hatást lehet ugyan elérni, komoly bizonyítékot azonban csak hosszabb idő megfigyelése és a bűncselekmények osztályozása nyujthat.

Azt hiszem, hogy a mondottakkal bizonyítottam annyit, hogy az a folyton erősödő sötét kriminalitás, melylyel t. ellenfelem operál, csak az ő élénk képzeletében van meg.

A feltételes itélkezés mellett és ellen szóló elvi érveket t. ellenfelemmel már megvitattam a Jogászgyülésen. Tárgyalta

* L. *Jogt. Közl.* 1901. 43. sz.

a kérdést néhány év előtt nagyon részletesen a Jogászegylet is. Erről tehát itt újra szólni nem fogok.

Áttérek arra a kérdésre, hogy a feltételes itéletek intézménye mennyire felelt meg a várakozásnak.

Hogy az intézmény nem vált be, hogy a kiábrándulás már beállott s hogy a «csodaszer» befejezte pályafutását: arra nézve t. ellenfelem több tényt hoz fel.

Első a franczia belügyminiszternek 1895 februárban a képviselőház előtt tett azon megjegyzése, hogy a biróságok nem egyformán alkalmazzák a törvényt és hogy némely biróságok oly esetekben nyujtják a törvény kedvezményét, melyek a törvényhozó intentiójában nem lehettek. Ez a nyilatkozat a törvény uralmának első idejéből való s természetes, hogy a gyermekbetegségek nem voltak elkerülhetők. Magam is utaltam annak idején hibákra. Ujabban azonban a franczia kormány véleménye e tekintetben megváltozott.

A franczia igazságügyminister tíz hónappal ezelőtt rendeletet bocsátott ki az államügyészekhez. A rendelet tartalma a következő:

A korrektionális biróságok 1897-ben 114,017 olyan vádlottat itéltek el, a kik addig még nem sujtattak semmiféle büntetéssel és ezek közül csupán 24,835-öt (21·78%) részesítettek a Bérenger-törvény kedvezményében. A miniszter az arányt, mely folyvást növekedett 1892 óta, (midőn 124.680 első ízben elitélt közül 17,881-en kaptak halasztást 14·34%), még mindig nem találja kielégítőnek. Szerinte a feltételes elitélés a legbiztosabb mód, a melylyel az egyenes útra visszatéríthető az, a ki arról egy ízben letévedt és a legjobb orvosság a bűn ellen, a melyet nem annyira elnyomni, mint megelőzni kell. Bizonyítja ezt az, hogy az elengedések közül az utolsó öt esztendőben 5%-nál többet nem vontak vissza. Azt lehetett volna hinni, hogy az elengedésnek tág alkalmazása az által, hogy az első bünös cselekmény elkövetésének büntetlenségét helyezte kilátásba, szaporítani fogja a bünösöket. Az adatok, melyekből az első ízben a bünt elkövetők számának csökkenése tünik ki, mutatják, hogy a félelem alaptalan volt. Ily körülmények között, mondja a miniszter az ügyészeknek, áthatva attól az eszmétől, hogy hasznosabb megelőzni a visszaesést, mint megbüntetni az

első bünös cselekményt, a biróságokat minél inkább arra kell birniok, hogy *bátrabban* lépjenek arra az útra, a melyen eddig bizonyos tétovázással haladtak.*

Azt hiszem, hogy az öt évvel későbbi igazságügyminiszteri rendelet teljesen lerontja azon belügyminiszteri nyilatkozat skepticismusát, melyre t. ellenfelem *hat évvel* a nyilatkozat tétele után hivatkozott.

A másik tény, melyet felidézett, az, hogy Olaszország félretette a «veszélyes» újítást. Megvallom, ha volna Magyarországnak oly büntető-törvénye, mely úgy mint az olasz, az erkölcsi büntetések és az ezekkel rokon eszközök egész sorozatát magában foglalja, könnyebb volna az intézményről lemondanunk. Ne feledjük, hogy az 1890-iki olasz Btk.-ben megvan a bírói megdorgálás, megvan angol mintára a kautio, melyet az elitélt, ha visszaesővé válik, elveszt; megvan a confino és az esilio locale. A mely Btk. a kisebb súlyú bűncselekmények tekintetében az individualisatio czéljára ily változatos eszközöket ad a bíró kezébe, az elvégre nélkülözhetné a büntetés feltételes elengedését.

És mégis, másfél évvel ezelőtt királyi rendelet útján behozták a feltételes megkegyelmezést. Tagadhatatlan, hogy közjogilag kisebb értékű, mint a *bírói* elengedés, de elvégre tényleg az intézmény mégis functionál Olaszországban.

Sőt Olaszország a feltételesség eszméjének értékesítésével még messzebb megy, mint a többi állam, a mennyiben a kegyelmezést egyáltalán feltételessé készül tenni. A ki bármily büntetés tekintetében kegyelmet fog kapni, az ezt elveszti, ha bizonyos időn át újabb bűncselekményt követ el. Ugyanaz az irányzat ez, melyet Németországban és nálunk is az elévülés tekintetében észlelünk. Némely író szerint ugyanis vissza kellene térni a régi törvénykönyvek és többek közt az 1843-iki magyar javaslat azon álláspontjára, hogy az elévülés csak azon esetre áll be, ha a büntettes az elévülési idő alatt nem követett el újabb bűncselekményt és a kárt törekedett tehetsége szerint kipótolni. A német jogászgyűlés elvetette ugyan az ez iránti indítványt, de már az, hogy az állandó bizottság kitűzte, mutatja, hogy elő-

* L. *Jogt. Közl.* 1901. 12. sz.

térben van a kérdés. A feltételesség eszméje tehát nemcsak enyhítő, de némi részben sulyosító irányban is kezdi éreztetni hatását. Vagyis a büntetőjogban mindenütt az abszolut hatályú intézkedés helyébe a relativ hatályú intézkedés lép. Fokozatosan hajlékonyabbakká válnak nemcsak a törvények, de a bírói és a kegyelmi intézkedések is.

E kitérés után visszamegyek tárgyamhoz.

Németországra is hivatkozik t. ellenfelem, mint azon államok egyikére, hol nincs meg a feltételes elitélés. Azonban a német államokban még előbb, mint Olaszországban, rendeletekkel megszervezték és igen kiterjedt mértékben alkalmazzák a feltételes megkegyelmezést. Vagyis még a szigor felé hajló Németország sem tudott a követelés elől kitérni. De természetesen megcsinálták a németek az intézményt a maguk divatja szerint, t. i. a fejedelmek kezébe tették le a kedvezmény megadását.

Angliában pedig különösen nagyon fényesen bevált az intézmény. Mint Gruber Lajos tagtársunknak a Gerichtsaalban közölt adatai mutatják, (LIV. 453. és köv. ll.) a feltételes elitélés alkalmazásba vétele folyton gyakoribbá válik s a Howard Association, valamint számos jótékony egylet állandóan azon dolgozik, hogy a bírák minél több esetben mondják feltételesen az itéletet; az egyletek magukra veszik a jótállást és felügyelnek védenczeikre. Legérdekesebb azonban az, hogy ezen rendszer uralma alatt 15 év óta Angliában a letartóztatottak száma 30,000-ről 18,000-re szállott le. Némely letartóztatási intézetek valósággal üresek. S ezt épp annak tulajdonítják, hogy a bíróság nem kénytelen az első ízben eléje kerülőket is fogházba küldeni s az erkölcsi megromlásnak kitenni.

Minthogy t. ellenfelem Belgiumot is csatasorba állította a feltételes elitélések ellen, legyen szabad egy belga votumra hivatkoznom.

A belga semmitőszéknek az idei évet megnyitó ülésén *Mélot* főügyész tartotta a rentrée beszédet és a többi között a következőket mondotta:

Az 1881-iki új hollandi büntető törvénykönyv az egyes törvénysértő cselekedetek büntetésének csak maximumát határozza

meg.* A törvény teljesen a bíró bölcseségére és lelkiismeretére bízza, hogy az ügy körülményeihez képest mérlegelje, minő büntetést szabjon ki. A hollandi törvény okosabb és emberségesebb mint a belga. A törvény nem büntethet méltányosan olyan tényeket, a melyeket nem ismer, valósággal csak a minősítéseket bünteti, így azután megesik, hogy egyes eseteknek nincs olyan súlyuk, mint a milyent a törvényes minősítés nekik, hogy úgy mondjuk, elméletileg tulajdonít. A bemászás útján elkövetett lopást 5 évtől 10 évig terjedhető reclusióval bünteti a belga törvény, enyhítő körülmények fenforgása esetén pedig legalább 3 hónapi fogházzal. Egy atya gyermekével egy bekerített kert mellett sétál, a gyermek észrevesz egy régi játékszert a kertben, addig unszolja atyját, míg az enged kérésének, átugrik a kerítésen, felszedi a játékszert. Nem szigorú ebben az esetben a 3 hónap? Igaz, hogy ilyen esetben a feltételes elitélés mondható ki, de ha az atya előzőleg akár csak valamely vadászati kihágás miatt csekély pénzbírságra itéltetett volt, feltételes elitélésnek nincs helye. A hollandi bíró csak éppen hogy megbünteti a vádlottat valamely csekély büntetéssel, hogy a tulajdon szentsége elvének érvényt szerezzen; a belga bíró olyan itéletet kénytelen hozni, melynek túlzott volta sérti lelkiismeretét.**

Megjegyzem, hogy Mélot főügyész nem sentimentális kriminalista. Ugyanezen beszédében a javíthatatlanoknak koloniába küldését ajánlotta franczia mintára. De igen helyesen különválasztja a súlyos és nem súlyos beszámítású cselekményeket. Az utóbbiak tekintetében alig lesz külömbség a közt, a mit ő mond és a mit nekem nem tud megbocsátani az ő magyarországi kollegája.

Befejezésül pár hazai adatot.

A Magyar Jogászgyűlés szakosztálya és teljes-ülése csaknem egyhangulag a feltételes itélkezés mellett nyilatkozott. Az igazságügyi szakértekezlet, mely 1892-ben Daruváry Alajos elnöklete alatt tartatott, túlnyomó többséggel az intézmény

* A hollandi Btk. a minimum kérdésében teljesen azonos szerkezetű az 1843-iki magyar javaslattal.

** *Jogt. Közl.* 1901. 51. sz.

behozatalát sürgette. Ugyanígy a későbbi szakértekezletek, melyek Erdélyi Sándor és Plósz Sándor miniszterek elnöklete alatt tartattak. Jogi íróink csaknem kivétel nélkül mellette vannak. Még Illés Károly is, a régi idők polemiáiban állandó ellenfelem, most az igazságügyminiszter megbízásából sorra készíti a novella-javaslatokat, melyek mindegyikében benne díszlik a feltételes elitélés, a minősített lopás büntetésének leszállítása és sok egyéb sentimentalismus.

Diadallal hirdeti dr. Baumgarten Izidor úr, hogy a feltételes elitélés befejezte pályafutását. Úgy hiszem, az itt most felhozottak alapján sokkal több joggal volna mondható: az oppositio fejezte be pályafutását.

Dr. Baumgarten Izidor:

T. teljes ülés!

Mintegy erkölcsi kötelességemnek tartom, hogy a t. előadó úr megjegyzéseire rögtön válaszoljak. Érzem és tudom, hogy e tekintetben nagy hátrányban vagyok vele szemben. Én mult évi november 30-án tartottam meg előadásomat, és ő ma felelt mindazokra az állításokra, a melyek abban foglaltattak. Ha tehát én rögtön válaszolok, érzem, hogy azon egyenlőtlenség mellé, a mely a személyben, a képzettségben rejlik és a melyre vonatkozólag az ő fölényét elismerem, még a helyzetnek egyenlőtlensége is járul; a nap és a szél nincsenek egyformán megosztva köztünk. Ha mégis és mindennek daczára — ámbár fentartom magamnak, hogy tüzetesebben is válaszoljak az ő védekezésére, — úgyszólván kénytelen vagyok azzal, hogy rögtön feleljek: bizom egy kissé az ügy igazságában is, és arra kérném a t. teljes ülést, hogy az ügyet és nem az ügyvédet méltóztassanak tekintetbe venni.

Midőn az igen t. tanár úr először közölte velem abbeli elhatározását, hogy előadásomra itt az egyletben válaszolni akar, én azonnal megirtam neki, hogy már előre nagyon örvendek azon tanulságnak, a melyet az ő felszólalásából előreláthatólag meríteni fogok. Én is szeretek tanulni, és tanultam is valamit az ő előadásából, ámbár nem abban az irányban, a mint azt hittem és reméltem. Azt tanultam az ő védekezéséből, hogy lehet vitatkozni úgy, hogy a tárgyat, a vitatkozás thémáját teljesen elhagyva, de omnibus rebus et quibusdam aliis oly dolgokat állítunk, a melyeket senki kétségbe nem von, de a melyek igen laza, sőt azt mondhatom, semmiféle összefüggésben sincsenek azzal a tárgygyal, a mely épen discussió alatt áll. Ezt a tanulságot merítettem az ő előadásából, de megfogadom, hogy követni nem fogom. Szalay Lászlónak egy igen hires mondására

kell itt gondolnom, a ki a «Pesti Hirlap»-pal polemizálva, bizonyos dolgokra vonatkozólag, ha nem csalatkozom, Kossuth Lajossal szemben ezt mondta: «Így megvédeni a dolgot; annyit előadni mellette, azt én ha *akarnám* is, nem *tudnám*, de ilyen térre vinni át a vitatkozást és ily mederben folytatni a vitát, ha *tudnám* is, nem *akarnám.*»

A t. előadó úr első sorban — hogy a chronologiai sorrendet kövessem, mert hiszen nem is volt időm, nem is volt alkalmam rendszerbe önteni válaszomat — a t. előadó vagy hogy úgy mondjam «védekező» úr bizonyos általános tételekkel kezdte, a melyek köztudomásúak, és a melyeket talán én velem szemben legkevésbbé volt joga hangoztatni. Hogy oly egyén, a ki nem szegte meg a törvény tilalmát ne legyen zaklatásoknak kitéve; hogy az államnak ne legyen az egyén kiszolgáltatva: arra én épen Liszttel szemben, a ki csak a tettes lelki indulatát, antisociális jellegét akarja büntetni, és sohasem egy concrét cselekményt, mint a büntetőjognak egyik alapelvére hivatkoztam. Kiemeltem azt is, hogy minden állami büntetőjog csakis a cselekményt és sohasem az egyéni dispositiót kutatja, és épen Liszttel szemben kijelentettem, hogy minden állami jogszolgáltatás első feltétele egy befejezett, határozottan körülirt büntetendő cselekménynek subsumptiója az általános szabály alá. Hogy ezzel szemben Binding mennyiben vétett, a midőn azt mondta: «Nullum crimen sine lege», azt nem tudom felfogni, de legkevésbbé foghatom fel azt, hogy mi összefüggése van ez alapelvnek a föltételes elitéléssel. A ki a bünösséget a lehető legszükebb korlátok közé akarja szorítani, annak hangoztatnia kell, hogy csak azt büntessék meg, a kit a törvény akar megbüntetni, de tiltakoznia kell az ellen, hogy az, a ki a törvényes feltételek teljesülésével elitéltetett, szabaduljon vagy büntettessék a biró önkénye szerint. Mi köze ahhoz annak, hogy azon magyar büntetőtörvénykönyv hiányait, a melyet Fayer tanár úr egyszerre olyan enyhének talál, holott a boldogult Csemegi életében «törvény volt, a melyet egy Drákó irt», hogy annak hiányait egyszerre a biróra hárítja át, és azt mondja, hogy ezt a törvényt csupa Cátók kezelik? Mi köze ahhoz annak, hogy subjectivismus uralkodik-e vagy objectivismus, holott mindenki tudja, hogy, ha volt valaki, a ki a Buri-féle subjecti-

vismus ellen egy igen határozott, majdnem azt mondhatnám elkeseredett harczot vivott, az csekély magam volt, talán húsz éve annak, a midőn a kisérlet tanát megirtam. Lehet egy törvény szigorú és lehet egy törvény enyhe. Lehet valaki a legnagyobb enyheség barátja a törvényben, de azért ellenzője lehet a föltételes elitélésnek, annak t. i., hogy a biró tetszésétől függjön az, vajon egy büntetést hajtsanak-e végre vagy nem. Mondja ki az igen t. tanár úr és a törvényhozó is — és e fölött lehet vitatkozni — hogy a lop st pénzzel vagy dorgálással büntessék; ehhez semmi szavam sem lesz, de ne mondja ki azt, hogy egy naptól egy évig terjedhető fogházzal büntetendő vétség miatt az egyik vádlottat be lehessen zárni egy vagy több hóra, a másik pedig egyáltalában menekülhessen. Ez az, a miben én a biró corruptióját láttam; ezek azok az ellen nem őrizhető elemek, a melyek a birói itéletbe vegyülnek, a midőn egy prognosticon tétetik a biró feladatává. Nem elég, hogy egy rövid tárgyalás alatt kell a birónak meghatároznia, hogy fenforognak-e a bünösségnek és büntetendőségnek összes feltételei; hogy be van-e az bizonyítva, a mivel az illető vádoltatik; hogy mi az enyhítő és mi a sulyosító körülmény: mi azt kivánjuk attól a birótól, hogy ezen fél órai ismerkedés alatt ő alapos meggyőződést formáljon magának arra nézve, hogy mi lesz annak a vádlottnak a jövendőbeli magatartása. Ha pedig ezt nem teheti, akkor százszorosan nagyobb igazságtalanság az, ha azt mondjuk ki, hogy az ő tetszésétől függ, vajon büntessen-e vagy nem, mint ha azt mondanók ki, hogy az első törvényszegés egyáltalában nem számít, mert ha van igazság ezen a földön, úgy ez csak a proportionalitásban lesz, a törvény előtti egyenlőségben, nem pedig abban, hogy az egyik bünöst büntetik, a másik pedig megmenekül, még pedig oly feltételek alatt, a melyeknek a bünösséghez semmi közük sincs. Nem értem és nem vagyok képes felfogni, hogy a büntetőjog tanára hogyan azonosíthatja a jogos védelmet, az elévülést, az indítványt, a föltételes elitéléssel. Nincsen-e meghatározva a törvényben, hogy mikor forog fenn a jogos védelem esete? Nem tudjuk-e mi — de még az elsődéves joghallgatók is — hogy a jogos védelem egy bünösséget kizáró ok, és hogy nem bünös az, a kit jogos védelem czimén felmentünk; hogy vannak külső és objectiv körülmények, a melyeket a tör-

vény meghatároz, és a midőn kijelenti a törvény, hogy senkit sem szabad három vagy öt éven túl üldözni, ezt mindenkire nézve egyformán mondja ki és senkit sem lehet törvény elé állítani, holott a feltételes elitélés szerint a *biró* az, a ki meghatározza — és már többször kiemeltem, hogy milyen önkényes alapon — hogy a jogosan és a törvény alapján kiszabott büntetést végrehajtsák-e. Ha valaki a büntetőtörvénynek enyhítése mellett szól, akkor arra kell törekednie, hogy ez az enyhítés magában a büntetőtörvényben érvényesüljön, de ne érvényesüljön a biróra ruházott önkényszerü felhatalmazásban, a mely mellett az egyik vádlottal szemben történhetik igazságtalanság, a ki talán épen úgy megérdemelte az enyhítést, de nem részesült oly mértékben a biró kegyében, mint a másik vádlott. Azt mondja az igen t. tanár úr, hogy ez nem ujitás, hanem egy évszázados gyakorlat. Ástak ki, az igaz, — és nekem tudomásom van ilyen ásatásokról — régi magyar büntető itéleteket, a melyek szerint föltételesen elitéltek némelyeket, de ugyanilyen ásatások, ugyanilyen eredménynyel fordultak elő Oroszországban is, másutt is; Európában mindenütt volt rá példa, és e tekintetben ismét egy hires emberre bátorkodom hivatkozni, Deák Ferenczre, a ki azt mondta: «Mi nemzetinek tartjuk gyakran azt, a miről külföldön már régen letettek». Ha valahol, úgy itt talál ez a mondás. A föltételes elitélés egy kánonjogi institutió volt abban az időben, a midőn a «censura», egy kánonjogi büntetőintézmény szerepelt; a midőn a magábatérésben, a javulásban látták a büntető törvénykezés czélját, az isteni akarat megszegésében és nem a törvény majæstásának megszegésében magában a büntetendő cselekményt. Mihelyt ez a censura állami büntetéssé változott át s a mióta állami jogszolgáltatással állunk szemben: megszünt az a felfogás, hogy kellőképen megállapított bünösség mellett más, mint királyi kegyelem által el lehessen engedni a büntetést. Ha Fayer tanár úr vissza akarja állítani a kánoni jog uralmát, ám tessék, de akkor méltóztassék nyiltan beszélni és nem egy évszázados gyakorlatra hivatkozni, és ezen gyakorlatra való hivatkozással ugyanazzal a joggal és ugyanazon alapossággal talán a «treuga Dei»-t, talán a compositiót vagy talán egyéb más kánonjogi intézményeket is visszahozni a modern állami büntetőjog rend-

szerébe. Hogy ez a codex szigorú volt-e vagy enyhe; hogy ez a miniszterium, a melyre nézve az igen t. tanár úr szintén sohasem mulasztja el az alkalmat, hogy a büntetörvénykönyv kezelése körül a felelősséget reá hárítsa, a közvetítő vagy a javító-intézetek építése vagy egyéb administrativ teendők tekintetében követett-e el mulasztásokat, azt nem tudom, de ha az igen t. tanár úr olyan nagyon kiváncsi arra, hogy biróságaink miért utalnak olyan ritkán javítóintézetbe, erre a kodex adja meg neki a feleletet. Kodexünk t. i. fiatalkorúak és meglett koruak között nem akként különböztet, hogy másként kell őket büntetni, hanem majdnem ugyanazokat a büntetésnemeket irja elő a fiatalkoruakra nézve, de rövidebb tartamra korlátozza alkalmazásukat. Nincs is értelme annak, hogy azt a büntetést, a melyet ezen kodex alapján a biró kiszab, egy javítóintézetben hajtsák végbe, mert egykét hónap alatt javítani nem lehet, sőt egy hivatalos titkot árulok el az igen t. tanár úrnak, a midőn megmondom neki — én, a ki tiz éven át az ország első törvényszékénél gyakorlati működésben voltam — hogy legtöbb esetben azért nem lehet a bünöst javitóintézetbe küldeni, mert a büntetést a vizsgálati fogság által kitöltöttnek veszik. Nem az igazságügyminiszterium lanyhasága, nem is a biróságoknak közömbössége, hanem a dolog természete hozza azt magával, hogy nem utalják javítóintézetbe a bűnöst.

Mondom és ismétlem, bizonyos állításokat valóban nem tudok összeegyeztetni sem a logika követelményeivel, sem a rendszer tudományos felfogásával. Hogy van feltételes szabadlábra helyezés és hogy van feltételes elitélés, azt talán még a laikusok is tudják, és azt hiszem, igen nagy szemrehányás egy büntetőjogászra nézve az, hogy e kettőt összekeveri. A föltételes szabadlábra helyezés igen üdvös intézmény lehet és annak bizonyult is be; de miért? Mert a fogházban tanusított magatartás és jó magaviselet mintegy præmiumát nyeri. De a föltételes elitélés egy jövendőbeli prognosticon, a melyet a biró egy rövid pillanatnyi ismerkedés alapján alkot a jövőre nézve magának. Ott egy törvényesen megállapitott büntetésnek az administrativ hatóság részéről való föltételes elengedéséről van szó, mert hiszen az igazságügyminiszter engedélyezi a büntetési tartam megrövidítését határozottan körülirt törvényes föltételek mellett

és bizonyos büntetendő cselekmények kizárásával, hogyha már a javulás jelei mutatkoznak, itt pedig egy birói souverain rendelkezés szerepel, a mely egy vélelmen alapul, a melynek positiv alapja nincs. *(Egy hang: A feddhetlen előéletre a multban van alapítva!)* Értem a közbeszóló úr szavait, de nem tudom mit akar ezzel mondani. Ha azt mondaná a törvényjavaslat, hogy «minden feddhetlen jellemű», akkor lehetne erről vitatkozni, de azt mondja a törvényjavaslat, hogy «bizonyos különös méltánylást érdemlő okokból.»

Vámbéry Rusztem: Hát a 92. §. esetében nem azt mondja?

Baumgarten Izidor dr.: Igen szivesen felelek a közbekiáltásokra, csak méltóztassanak meghallgatni. Épen tekintettel a 92. §-ra igen veszélyes expediensnek találnám a feltételes elitélés felvételét büntetőtörvénykönyvünkbe. A feltételes elitélés barátjai, és ezek között a legerősebb csoport, a judicaturának azt a hiányát kifogásolják, hogy oly embereket, a kikre a fogházbüntetés rendkívül lesujtó hatással van, ne tegyenek ki a fogház megmételyező hatásának, vagy azon meggyalázó következményeknek, a melyekkel a letartóztatás jár. Ennek az érvnek lehet súlya más törvénykönyvekkel, de nem a mienkkel szemben. Súlyos, nagy jogsértéssel járó bűntettekre úgy sem akarják alkalmazni, csekély jelentőségű vétségekre pedig, a melyek fogházzal büntettetnek, a 92. §-sal is lehet segíteni. A német biró lopás vétségéért nem szabhat ki mást, mint fogházat, de a magyar biró egy forint pénzbüntetést is állapíthat meg; a német biró a magánokirathamisítást nem büntetheti másképen, mint fogházzal, — mert itt megint egy nyilt titkot árulok el, — hogy t. i. a német büntetőtörvénykönyvnek nincs általános enyhítő szakasza, de a mienknek van. Nálunk nem is jöhet a biró oly helyzetbe, hogy csekélyebb vétségek esetében akarata ellenére ne büntessen pénzbüntetéssel, a külföldön pedig ez lehetséges, és épen a kodex ezen előnyénél fogva a magyar birót úgyszólván rákényszeritenők, hogy önkényesen járjon el a kedvezmény osztogatásánál. Ha van egy szakasza a büntetőtörvénykönyvnek, a mely azt mondja: «nyomatékos enyhítő körülmények között leszállhatsz a fogházról a pénzbüntetésre» és ha van mellette egy másik §,

a mely azt mondja: «különös méltánylást érdemlő okokból elengedheted a büntetést»: akkor nem igen fog akadni biró, a ki egy logikai okoskodás útján nem azt fogná kisütni, hogy «a törvényhozó nem a legenyhébb cselekményeket akarta discretiómra bizni, hanem az olyanokat, a melyeknél az én nézetem szerint mint különös méltánylást érdemlő okok előfordulnak. Más a «nyomatékos enyhítő körülmény» és más a «különös méltánylást érdemlő körülmény», és ilyen kodex mellett meg lehetünk győződve, hogy nem a legenyhébb cselekmények lesznek azok, a melyek a kivételes kedvezményben fognak részesülni.

Egy másik argumentuma a tanár úrnak az, hogy hiszen büntetés az a föltételes elitélés: *erkölcsi büntetés.* Erre a megjegyzésre már egy igen hires ember megfelelt neki, nem kisebb, mint Ferri, a ki most Olaszországban olyan nagy parlamenti nevezetességnek örvend, és a ki a büntetőjognak egyik előkelősége. Ferri miután a «Bulletin»-ből értesült a tanár úr ezen nézetéről, ezt mondja: Né vale il dire, *platonicamente* col Fayer, che la pena per quando condizionale, é sempre una pena, che implica la disapprovazione dell' autoritá pubblica e che produce recidiva e adogni momento rimane sospeso sul capo del condamnato fino allo spirare del termine». Azt mondja, egy *plátói* okoskodás, hogy ez büntetés, holott nem is akar büntetés lenni, hanem büntetést elengedni. De én hozzáteszem, hogy éppen tőle vártam volna legkevésbbé, hogy *kétszer* büntessen, mert hiszen már a feltételes elitélés is büntétés lévén, ha azután az illető visszaesik, a «ne bis in idem» elve ellen vét Fayer tanár úr, ha kétszer büntet. Első dolga a jogásznak a szabatos megkülönböztetés, és ha a tanár úr itt egy oly büntetési nemet, a mely az erkölcsre hathatósan hat, mint a minő a megdorgálás, egy olyan büntetéssel azonosít, a melyet akkor fognak végrehajtani, ha az illető visszaesik, akkor ez mindenesetre a szabatos megkülönböztetés rovására megy.

A mi a Berner álláspontját illeti, én megvallom, hogy előttem a Berner-féle tankönyv 13-ik kiadása fekszik és ezt tanár úrnak rendelkezésére is bocsátottam; ha ő majd az 1898-iki kiadást rendelkezésemre fogja bocsátani, bátor leszek az előttem ismeretlen idézetre is megfelelni, de már most is mondhatom, hogy ha a nyolczvan éves Berner aggkorában egy

lapsust, egy inconsequentiát követ el a saját rendszere ellen, akkor ezt az ő aggkorának kell beszámítani.

Ezzel nem azt akartam mondani, hogy Berner judiciuma e tekintetben szenvedett volna, hanem csak arra az általánosan észlelhető jelenségre akartam utalni, hogy az emberek a korral változnak; hogy az a Shakespeare, a ki megirta fiatalabb éveiben a «Romeo és Juliát», a melyben a szerelmet dicsőítette, idősb korában a «Troilus és Cressidá»-t irta meg, a melyben a szerelmet egy kicsit kifigurázza. — Lisztnek rendszere, mondja az igen t. tanár úr, a szigorítás felé hajlik, és az övé az enyhítés felé; ő úgy apránként, felfelé enyhiteni akarja a büntetéseket addig-addig, míg a büntetés végképen eltünik.

Ez lehet egy nézet, egy álláspont, de akkor ő maga ellenkezésbe jut a saját álláspontjával, a midőn a legközelebbi pillanatban már maga mondja, hogy más tekintetben meg szigorítani akarja a törvényt. Hogy az enyhítés minden büntetési rendszernek közös sorsa, az talán már közhelylyé vált; azt már az ötvenes években Ihering is igen szépen fejezte ki: «Mit dem Fortschreiten der Civilisation sterben die Strafen ab.» De azt nem mondta, hogy a megállapított büntetéseket a civilisatio haladásával nem hajtják végre. És ez egészen más. Egy szigorú büntetést is végre kell hajtani és egy enyhe büntetést is végre kell hajtani. Ez az én álláspontom. Lehet a törvény enyhe és lehet szigorú, sőt azt is kimondhatja a törvényhozó, hogy az első bünözés nem számit, de ne mondja ki azt, hogy a biró tetszésétől függjön, vajon végrehajtassék-e a büntetés vagy nem.

Miután már így párhuzamot vont az igen t. tanár úr önmaga közt és Liszt között, mint harmadikat abba a szövetségbe, engem is odaállit, és önmagát szembeállítva velem, azt mondja, hogy ő mindig in melius törekszik én pedig mindig in pejus törekszem. Már bocsánatot kérek, ha már méltóztatott előadásomat becses figyelmére méltatni, abból meggyőződhetett, — ez igen kirivó betükkel volt ott megirva — hogy határozott ellenkezésbe léptem a Liszt-féle rendszerrel; különösen hangsulyoztam a kriminálpolitikai iskolával szemben, hogy jó lesz azt figyelembe vennie annak az iskolának, a mely mindig azt mondja, hogy el kell törölni a rövid tartamu szabadságvesztésbüntetéseket, hogy a hosszú tartamu szabadságvesztésbünteté-

seknek is meg vannak a maga hátrányai. Különösen kiemeltem azon praktikus következményeket, a melyekkel egy hosszú tartamu szabadságvesztésbüntetés az elitélt jellemére, erkölcsi gondolkozására jár, és különösen a törvényhozó kötelességévé tettem azt, hogy ne tartsa szem előtt azt az elvet, hogy minél több, annál jobb és kellő ok és szükség nélkül ne szaporítsa a hosszú tartamu szabadságvesztésbüntetéseket. Abban az egész felolvasásban talán egy mondat sem volt, a melyre támaszkodva, ellenem alaposan lehetne a szigorítás vádját emelni, sőt ha talán annak koczkáztatásával is, hogy indiscretiót követek el, megemlíthetem, hogy maga a tanár úr is első felszólalásomra egész resignátióval azt mondta: «ez ellen nem is lehet polemizálni». Legkevésbbé érhet tehát engem ez a vád, és ha már az ő rendszere megérdemli azt a jellemzést, hogy mindig in melius törekszik — t. i. elfogadom abban az értelemben, a mint ő mondja az enyheség felé — akkor az enyimet az in pejus vádja talán érdemetlenül érte. A mi pedig az intézmény gyakorlati hatását illeti, még mindig ugyanabban a meggyőződésben vagyok, mint akkor voltam. E tekintetben sem tanultam. Francziaországban ezt az intézményt nem az enyhítés, hanem a visszaesés korlátozása végett léptették életbe. A francziák oly távol vannak a föltételes elitélés behozatalakor az enyheségtől, hogy az a törvény — és ezt eddig a Jogtudományi Közlöny soha sem említette — a «La Loi sur l'atténuation et l'aggravation des peines» czimet viseli. A visszaesést két oldalról akarja megtámadni; először a gyökerében, másodszor a súlyosabb repressió által. Tíz éve, hogy életbeléptették azt Francziaországban, és azt a kérdést merem felvetni, hogy tényleg apadt-e ott a visszaesések száma? Erre a kérdésre igenleges feleletet a tanár úr sem tudott adni. Mit bizonyít az, a mit ő és hivei mindig hangoztatnak, hogy bizonyos próbaidőn át nem volt visszaesés? Mit bizonyit ez a mellett a számtalan eset mellett, a melyekben egyáltalán nem tudjuk, hogy ki a tettese a büntetendő cselekménynek? A budapesti kir. ügyészségnél az összes feljelentések 33%-a ismeretlen tettesek ellen irányul; az összes bűncselekmények egy harmadrészénél nem tudjuk ki követte el a bűncselekményt: merem mondani, hogy egy további harmadrésze azokat öleli fel, a melyekben a sértett fél nem is tesz panaszt,

hanem örül, hogy megmenekül azon zaklatásoktól, a melyekkel egy büntető per megindítása magára a sértettre nézve jár. Végül mennyi az indítványi bűncselekmény, a melyeknél semmit sem lehet tenni a nélkül, hogy az illető beleegyezését adja a bűnvádi per megindítására. Hogy a «criminalitá reale» — hogy így fejezzem ki magam az olasz tudóssal — összeesnék a «criminalitá legale»-val, azt senki sem állíthatja. Abból, hogy az illető a kritikus idő alatt vissza nem esett, még nem következik, hogy az intézmény bevált. Mert a beváláshoz egészen más reményeket fűztünk, azt, hogy a visszaesést korlátozza és ez Francziaországban, ismétlem, meg nem állapítható. Belgiumban igen rövid visszaesési határidőt szabnak ki: egy pár hónapot, és ujjongnak azon, hogy csak 5—7% esett vissza; hogy egy pár hónap alatt az elitélt nem követett el újabb bűncselekményt, a mi annyit jelent, hogy sem föl nem fedezték, sem meg nem indították ellene az eljárást. Én a föltételes elitélés gyakorlati eredményét szembeállítottam azon várakozásokkal, a melyeket hozzáfűztek és ez a várakozás, t. i. a visszaesés korlátozása Francziaországban be nem következett, Belgiumban pedig a hivatalos statisztika azt mutatja, hogy az általános visszaesés nem hogy apadt, hanem nagyobb lett. A mi pedig Angliát illeti, itt egészen más területen mozgunk. Megmondottam már, hogy az a föltételes elitélési rendszer, a mely Amerikában és részben Angliában is be van hozva, annyira különbözik az itt proponált intézménytől, a mennyire az angol jury a continentális jurytől. Amerikában az egy javitóintézmény; azt az embert szabadlábon léte alatt megfigyelik és a szerint, a mint javult vagy nem, büntetik meg ujra vagy nem. Ez a rendszer némileg átment Angolországba is. Angolországban nem egy probation officer látogatja, figyeli meg az elitéltet és kutatja annak magatartását; Angliában az a vádlott bizonyos időközökben tartozik magát a biróságnál bemutatni, és a biróság maga győződik meg arról, hogy milyen a magaviselete és csak akkor engedi el a büntetést; sőt Angolországban cuivis ex populo meg van engedve, sőt kötelességévé van téve, hogy ne csak a feltételesen elitélt által elkövetett újabb bűncselekményt, hanem annak illetlen magaviseletét is jelentse fel a biróságnál. És itt van egy ujabb különbség, a föltételes elitélés és a föltételes szabadlábra

helyezés közt, mert a föltételes elitélésnél a visszaesés az, a minél fogva végrehajtják a büntetést, míg a föltételes szabadlábra helyezés esetében, ha az illető a rendőri felügyelet alatt nem viselkedik úgy, a mint ezt a szabályok megkivánják, ujra letartóztatják őt. Nem értem, hogy lehet ily körülmények között velem szemben a föltételes megkegyelmezéssel érvelni, a mint azt Németországban behozták, vagy a mint az Olaszországban javasoltatik a föltételes elitélés helyett. Talán az is titok a t. tanár úr előtt, — azt hittem, hogy nem az, — hogy én voltam az, a ki addig, a míg az igazságügyminiszteriumban működtem, mindig a föltételes megkegyelmezés életbeléptetése mellett harczoltam, de el voltam rá készülve és bizonyos vagyok felőle most is, hogyha azt valaha Magyarországon ily alakban életbeléptetnék, a leghevesebb támadás éppen arról a részről érné azt, a mely most a föltételes elitélés mellett van.

Fayer László dr.: Úgy van!

Baumgarten Izidor dr.: Teljesen értem, hogy a tanár úrnak ez a meggyőződése, de akkor ne méltóztassék ellenem, a ki azt mondom, hogy a föltételes elitélés eszméje Németországban nem tudott tért hódítani, érv gyanánt felhozni azt, hogy igenis a feltételes megkegyelmezés alakjában, mert a föltételes megkegyelmezés abban áll, hogy addig halasztják el a szabadságvesztésbüntetés végrehajtását, a míg az administrátió csakugyan meggyőződést szerzett magának arról, hogy az illető nem fog visszaesni és úgy viseli magát, a mint kell; a hol tehát minden tévedés ki van zárva. Hallottam — most is volt szerencsém ilyen esetekről hallani — arról a bizonyos játékszerről, a melyet a gyermek vagy a gyermek atyja elidegenít, vagy arról a bizonyos rózsáról, a melyet valaki átmászva a kert kerítésén kedvesének hoz, vagy arról a bizonyos kedvencz virágról, a melyet a fiú kegyeletből haldokló anyjának hoz s a mely esetekben az a biró vérző szívvel itéli el a fiút. Ez mind megtörténhetett már, elismerem, és a míg lesznek büntetendő cselekmények és lesznek birák, meg fognak az ilyen dolgok történni. (Egy hang: Ez ellen kell correctivum!) Igenis; meg is mondom, hogy miben lesz a correctivum. Megtörténhetik az nemcsak a

lopásnál, de más vétségeknél is, hogy nemes motivumokon alapszik, és akkor helyét látom annak, hogy a törvény szigorán és az emberi intézménynek gyarlóságán felül helyezkedő kegyelem képezze a correctivumot, mely nem is fog elmaradni. De tényleg az lesz a correctivum, a mit a t. tanár úr ilyen esetben ajánl? Ki nyujt nekünk garantiát arra nézve, hogy éppen az a biró, a ki azt a játékszer- vagy rózsaügyet tárgyalni fogja, oly belátással bir, mint az igen t. tanár úr és úgy fogja kezelni ezt az intézményt, a mint a tanár úr kivánja? Hiszen éppen tőle hallottuk, hogy nem az a kodex az oka a szigorúságnak, hanem a bíróságok! Hol van tehát a garantia? Nem-e olyan biró elé kerülhet az az ügy, ki éppen úgy, a mint sok esetben nem él a 92. §-sal, a midőn élnie kellene vele, éppen ebben az esetben fogja elmulasztani azt, a mit a tanár úr, illetőleg a törvényhozó erre az esetre vonatkozólag készletben tartott. A míg emberek lesznek, egy törvény sohasem lesz képes a gyakorlati élet ezerféle változatait felölelni. De többet mondok: soha egy büntetőtörvény nem lehet egy teljes moralis kodex, vagyis nem méltathatja minden cselekmény rugóját úgy, a mint az emberileg megérdemli. Ha ily esetekre akarnánk törvényt hozni, akkor elenyészően csekély kivételekre alkotnók meg a törvényt, nem pedig a nagy számokra, a melyekre a törvények kell hogy szóljanak. És ha csakugyan ilyen intézményeket akar az igen t. tanár úr életbeléptetni, akkor csak egyet kérek tőle: éppen olyan ideális birákat, a milyen ideális büntetőjogász ő.

Dr. Gruber Lajos:

A feltételes elitélés régen a letárgyalt kérdések közé tartozik már, mely mögött egy hatalmas, alig áttekinthető, soknyelvü irodalom fekszik. Alig van az újabb kor büntetőjogi problemái között más kérdés, mely ekkora forrongást idézett volna elő az elmékben és mely oly beható, sokoldalú és a legapróbb részletekre kiterjedő kritikai tárgyalásban részesült volna, mint a feltételes elitélés.

Nemcsak a külföldön történt ez így, hanem nálunk is. A magyar parlamentben, a budapesti ügyvédi kamarában, a hazai tudományos testületekben, kezdve a M. T. Akadémián, mindenütt megfordult már ez a kérdés. És ha vizsgáljuk, hogy minő eredménynyel, akkor azt kell mondanunk, hogy a feltételes elitélés valóságos hódító körutat tett meg a föld körül. Az intézmény nemes voltában rejlő bűverő valósággal megigézi az embereket oly annyira, hogy annak nem képesek ellentállani.

Mindenütt gyors egymásutánban alkottak törvényeket, melyek a feltételes elitélés intézményét beillesztették a törvénykezési intézmények közé és azok az államok, a hol ez eddigelé még nem történt meg, tervezik és előkészítik az intézmény életbeléptetését.

A kérdés annyira tisztázva van már, hogy nem lehet ellene oly érvet felhozni, a mely régen nem lett volna már megczáfolva.

Ha mind ezek daczára mégis ezzel a kérdéssel foglalkozom, teszem azt azért, mert e helyütt oly megjegyzések tétettek a feltételes elitélés ellen, a melyek a kevésbé tájékozottakat megtéveszthetnék.

*

Berner, a büntető jogtudomány méltán ünnepelt coripheusa, egy tapasztalatokban gazdag, tudományos búvárlatoknak szánt élet végén korábbi ellenzése daczára kijelenti: «Vorläufige Entlassung, bedingte Verurtheilung und andere Reformen, welche das unbedingte Vergeltungsprincip zurückweisen müsste, finden die Eingangspforte offen, wenn sie für die Rechtsordnung erspriesslichér sind, als die rücksichtslose Durchführung der Strafe». (*Lehrbuch* 18-dik kiadás, 1898. Vorrede, X. l.) Valamint Berner is elismeri — ép úgy mint *Fayer* László tanár úr, — hogy az idők folyamában mind inkább enyhébbekké váltak a büntetések és hogy ennek lényeges okát az képezi, hogy a jogrend mindinkább szilárdabbá vált.

És ezen tudós Berner tanár *Baumgarten* Izidor koronaügyész-helyettes úr kijelentésének tulajdonképeni értelme szerint szellemi tekintetben aggsági hanyatlásban sinylik, mert máskülönben szerinte nem lenne érthető, hogy miként pártolhatja Berner vénségében a feltételes elitélést.

*

Magyarországon nem méltányolják eléggé a patronage és a præventio szükségességét és áldásait. Eltekintve attól, hogy javítóintézeteink száma oly csekély, hogy azok alig jöhetnek figyelembe, még nagyobb baj, hogy a biróságok különböző okokból, ha csak tehetik, mellőzik az ifjukori bűnösöknek a javítóintézetekben való elhelyezését.

Igy történik azután, hogy fiatal bűnösök 16-dik életévük betöltése előtt már több apróbb szabadságbüntetést szenvedtek, melyeknek eredménytelenségét épen a büntetések gyakori alkalmazásának szükségessége tanusítja. Tehát az ifjukori bűnösök lehetőleg távol tartandók a fogháztól és ennek lakóitól. Az első izben bűnözőknél a büntetés végrehajtásának felfüggesztése alkalmazandó minél szélesebb mérvben és ha az ifjukori bűnözőnek jelleme gyökeres reformra szorul, ez esetben őt hosszabb időre a javítóintézetbe kell utalni.

A feltételes elitélés alkalmazása bő alkalmat nyujt majd a rabsegélyző egyleteknek a patronage alkalmazására. Ez az ága a közjótékonyságnak egyébiránt még nagyon fejletlen nálunk és felette kivánatos lenne a rabsegélyezés ügyét úgy fejleszteni,

hogy a letartóztatottak tudomást is nyerjenek az ily egyletek létezéséről is; kivánatos lenne továbbá az egyleti támogatást már akkor előkészíteni, mielőtt a segélyezendő a fogházat elhagyja. A szabadulók érzik csak a fogházbüntetés megbélyegző voltát. Erre utaltam már az utolsó jogászgyülésen, mikor ezt a kérdést tárgyaltuk.* Némely gyakran kimondott igazságot azonban ismételve kell hangsulyozni.

Épen a szabadságbüntetésnek maradandó megbélyegző volta indította a törvényhozókat leginkább arra, hogy az embereket a fogházbüntetés szégyenétől megkiméljék.

A tapasztalat mutatja, hogy még a társadalom legalsó fokán álló egyén sem érintkezik szivesen azzal, a ki a fogházban volt és még dolgozni sem szeret vele együtt. Ezt látjuk a rabsegélyező egylet korábbi jelentéseiből, a melyekből kitünik, hogy a kiszabadult rabokat az egylet választmányának buzgalma folytán csakis úgy lehetett némely gyárban elhelyezni, hogy leendő munkástársaik előtt titokban tartották azt, hogy be voltak zárva. Tehát az elzárás okozta megbecstelenítéstől kell az embereket lehetőleg megóvni. Ez az a nemes emberi vonás, mely annyi barátot szerzett a feltételes elitélés intézményének, nem pedig talán az embereknek az a számító megfontolása, hogy mindenkit érhet baleset és így senki sem tudhatja, hogy mikor jut maga is abba a helyzetbe, hogy a feltételes elitélés kedvezményét igénybe vegye.

A Btk. 92-dik §-a nagy latitudet enged ugyan már most is a birónak arra nézve, hogy a jog és a méltányosság kivánalmait összeegyeztesse. Ez a hatalma azonban eddigelé még nem elegendő és ezért van oly nagy szükségünk a feltételes elitélésre, a mely a 92-dik §-t egy fokkal tovább fejleszti. Az a javaslat, hogy a lopást pénzbüntetéssel sujtsák, nem segít a bajon, mert igen sok esetben a pénzbüntetést — ennek behajthatatlansága miatt — szabadságvesztés-büntetésre kellene átváltoztatni.

Teljesen alaptalan az a félelem, hogy a birót esetleg nemzetiségi, felekezeti és társadalmi ellentétek fogják vezérelni a

* A magyar jogászgyülés évkönyve 1896. évre. Budapest, 1897. XI. évf. II. köt. 230. l.

feltételes elitélés kedvezményének megadásánál és hogy az úr a pajtáskodás hatalmas összeköttetése révén mindig élvezni fogja azt, holott a társadalmilag gyenge «kis-ember»-nek nem lesz abban része.

Mindenek előtt megjegyzem, hogy a magyar birói kar ezt a bizalmatlanságot épen nem érdemelte meg és ha esetleg előfordulna, hogy arra méltó embert indokolatlanul nem részesítenék abban a kedvezményben és érdemetlennél alkalmaznák ezt, ez esetben a közvád képviselőjének mindenkor módjában áll majd a felsőbb birósá gnál a társadalom és jogi renden ejtett ezen sérelem orvoslását szorgalmazni.

Minden esetre szükséges lesz, hogy már a nyomozás oly irányban gyűjtse a gyanusítottra vonatkozó személyi adatokat, hogy a biróság ne ütközzék nehézségekbe, a mikor arról kell határoznia, vajjon a gyanusított méltó-e a feltételes elitélésre.

Eddig sehol nem hallatszottak oly természetű panaszok, hogy a birák visszaéltek volna a reájuk ruházott nagy hatalommal. Hanem kezdetben úgy Angliában, valamint Francziaországban is a kormánynak rendeletileg arra kellett buzdítania a biróságokat, hogy az alkalmazottnál nagyobb mértékben részesítsék a vádlottakat a feltételes elitélésben.

Utalás történt arra, hogy Oroszországban is találtak okiratokat, a melyek bizonyítják, hogy valamikor régen ott is ismerték már a feltételes elitélést. Nem olvastam ugyan még erről, hanem azért mégis feltétlenül elhiszem, mert a tudományos vitatkozásnak szánt ezen teremben minden előadó személye iránt viseltetem annyi tisztelettel, hogy nem kétkedem állításainak valódiságában. Én tehát elállok az okiratokkal való bizonyítás követelésétől.

Az a körülmény, hogy Oroszországban is létezett állítólag valamikor a feltételes elitélés, nem ok arra, hogy mi ezt ne hozzuk be nálunk. Az ugyanis kétségtelen, hogy Magyarországon századokkal ezelőtt gyakran alkalmazták biráink a feltételes elitélést. Sőt vannak még felsőbb biráink, a kik bizonyíthatják, hogy nálunk a hetvenes években, a Btk. előtti időben is, alkalmazta a magyar judicatura a feltételes elitélést. Mi tehát nem idegen mintát másolunk és nem külföldi, hanem nemzeti intézményt akarunk a magyar jogéletbe átültetni akkor, a mikor

a jogtörténetünkben gyökeredző feltételes itélkezés újból való behozatalát sürgetjük.

Ennek eredetét nem kell az egyházjogban keresnünk. Sokkal közelebb megtaláljuk azt, t. i. minden családapa, minden gazda és szolgálatadó nap-nap után alkalmazza a feltételes elitélést, a mikor nem bünteti azt a fegyelmi hatalmának alárendelt gyermeket, cselédet és alkalmazottját, a ki valamely megtorlandó cselekmény miatt büntetést érdemel. Midőn az apa pl. azt mondja gyermekének: «fiam, te most olyas valamit követtél el, a miért büntetnem kellene téged, én azonban ez alkalommal elállok még a büntetéstől, azonban elvárom tőled, hogy ezentul nem fogsz többé panaszra okot adni», vajjon nem feltételesen halasztja-e el a fegyelmi büntetés kiszabását, illetőleg végrehajtását?

Ugyanez a szempont vezérelt akkor is, a mikor véleményadásra felkértek az 1900-ban Párisban a patronage tárgyában tartott nemzetközi congressus részére azon kérdés tekintetében, vajjon az ifjukori bűnözők számára rendelt letartóztatási intézetekben fegyelmi büntetéseknél szintén alkalmaztassék-e a büntetés feltételes elengedése. Én a többi véleményezőkkel együtt igenlőleg feleltem e kérdésre és a congressus is ily értelemben határozott.* Egyébiránt ezt az intézményt Francziaországban az ifjukori bűnözők fegyelmi büntetésénél a gyakorlatban jelenleg már is alkalmazzák.**

A t. felszólaló úr nézete szerint abban az esetben, ha a feltételes elitélés már is erkölcsi büntetést képez, két izben is büntetik azt, a ki be nem vált és a kin az elengedett büntetést végrehajtják.

Ez az állítás figyelmen kívül hagyja azt, hogy minden bün-

* A congressus határozata így hangzik: «Le principe du sursis doit être appliqué le plus souvent possible aux punitions disciplinaires des écoles pénitentiaires» — Lásd Bulletin de l'union des sociétés de patronage de France. 1900. No. 3. 349. l. — A véleményemet lásd az idézett Bulletin 1900. évf. 1. füzetében, továbbá a «Gerichtssaal» LVIII-dik kötetének 1. füzetében és az «Ügyvédek Lapjá»-ban 1900. évf. 29. sz. 1. l.

** Lásd *Brun* véleményét az id. Bulletin 1899. évf. 4. számában 339. s köv. l.

tetés két részből, t. i. az erkölcsi és anyagi büntetésből áll: A feltételesen elitéltnél a büntetés elengedésénél beérjük az erkölcsi büntetéssel és csak be nem válás esetében térünk át az ezt kiegészítő anyagi büntetés alkalmazására, mely azonban az előbbivel együtt egy egészet képez. Tehát szó sem lehet arról, hogy a próbaidő alatt visszaeső feltételesen elitélten két különböző büntetést hajtanak végre.

Azt állítja továbbá a t. felszólaló úr, hogy abból a körülményből, hogy a feltételesen elitélt a próbaidő alatt vissza nem esett, még nem következik, hogy az intézmény bevált, mert a feltételesen elitéltek ott figurálnak bizonyára a nagy számban levő ismeretlen tettesek, valamint azon tettesek között is, a kik ellen az eljárást feljelentés hiányában nem inditották meg.

Ez egy teljesen tarthatatlan feltevés, melynek semmi lélektani alapja nincs és ennek épen a külföldi tapasztalatok mondanak ellent. Mert mindenütt, a hol a feltételes elitélést életbe léptették, figyelmet fordítanak a próbára tett vádlottakra és érdeklődéssel viseltetnek irántuk. Ha ezek már most ennek daczára mégis visszaesnek, akkor az esetek túlnyomó nagy számában ez nem fog megtörténhetni a nélkül, hogy erről épen az a hatóság ne értesüljön, a mely a próbára tett vádlott felett való felügyelet gyakorlására van hivatva. Megengedem, hogy a legéberebb vigyázat daczára azért mégis előfordulhatnak elenyésző csekély számban oly esetek, a melyekben a próbára tett vádlottnak csakugyan sikerült felfedezetlenül újabb bűncselekményt elkövetni. Nem valószinű azonban, hogy az ily romlatlan emberek tömeges visszaesők legyenek, mert ez esetben a felfüggesztett és a kiszabandó új büntetés vár reájuk.

Ez a százalék, a melynek nagyságát nem ismerjük, t. i. a próbára tett vádlottaknak részesedési aránya az ismeretlen tettesek között, nem számít és innét van az, hogy méltán kutatják mindenütt a szakférfiak, vajjon a próbára tett vádlottak visszaestek-e a próbaidő alatt, vagy sem. Ez alatt a kitudódott visszaesést értem.

Ettől teszik függővé, vajjon bekövetkeztek-e az intézmény beválásához fűzött remények és ezen visszaesők számától függnek a feltételes elitélés intézményének gyakorlati eredményei.

Lehetetlen feltenni, hogy a civilisatio élén haladó cultur-

államok legkiválóbb írói és államférfiai, előkelő börtönügyi kitünőségek és kiváló administrativ hivatalnokok ne birnának szintén tudomással annak lehetőségéről, hogy a próbára tett vádlottak szolgáltathatják állítólag az ismeretlen tettesek legnagyobb jutalékát és mind ennek daczára eddigelé nem értesültem még arról, hogy valahol ily aggály kifejezésre jutott volna. Pedig régóta érdeklődöm már az intézmény gyakorlati beválása iránt és figyelemmel kisérem azon hivatalos jelentéseket, a melyek erre nézve felvilágosítást nyujtanak.

1900. évi julius 8-án *Monis* franczia igazságügyminiszter Párisban a «Congrès international du patronage des libérés» megnyitó ülésében beszédet tartott, melynek következő része felvilágosítást nyujt arra nézve, hogy minő befolyást gyakorolt a feltételes elitélésről szóló törvény a visszaesésre:

«. . . ezen törvény a könyörületesség és a bocsánat törvénye volt. Emberséges és jó a büntetést elengedni annak, a ki első izben jelenik meg a biróság előtt és a franczia törvényhozás akkor, a mikor e nagylelkű gondolattól áthatva az új intézményt létesítette, talán nem is látta előre annak minden hasznát.

Mert *egy nagyhatású féket nyert benne, a mely alkalmas a visszaesés csökkentésére.*

. . . Száz elitélt közül (az utolsó öt esztendő statisztikáját összegezem), a kiknél megengedték a büntetés végrehajtásának felfüggesztését, azt az eredményt érték el, hogy egyedül öten mutatkoztak ezen felfüggesztésre érdemetleneknek és ezeknél azt öt év lefolyása alatt visszavonták.

. . . Ezt a jelenséget más kettő követi: egy részről *1892 óta*, ezen új törvény alkalmazása óta, *a visszaesés csökken*, bizonyára felette lassú módon, azonban biztosan és állandóan; másrészről nem kell attól félni, hogy az elrettentés vesztett erejéből a többi lakosságra nézve, mert az első izben bűnözők, kik öt évvel ezelőtt 124,000-en voltak, jelenleg nem tesznek ki többet 114,000-nél.» (Bulletin de l'union des sociétés de patronage de France. 1900. — No. 3. — 338. l. s köv.)

Fayer László tanár úr az előadásában kimutatta, hogy a feltételes elitélés a gyakorlatban bevált. Ezzel szemben *Baumgarten* Izidor koronaügyész-helyettes úr azt állítja, hogy a beváláshoz ő és hívei egészen más reményeket fűztek, azt t. i.,

hogy ez az intézmény a visszaesést korlátozza és ez — Baumgarten Izidor koronaügyész-helyettes úr szerint — Franczia-országban meg nem állapítható, ez ott be nem következett.

Épen *Francziaországban* állapítja meg az ottani igazságügyminiszter utolsó évi jelentésében,* hogy a Bérenger-féle törvény megakasztja a visszaesés fejlődését.

Különben a meddő elméleti okoskodások helyett hallgassák meg, t. uraim, hogy miként nyilatkozik erről a franczia igazságügyminiszter és ez után nézzünk kissé körül a külföldi államokban és vizsgáljuk, vajjon bevált-e ott a feltételes elitélés vagy nem.

«. . . Nem lehet a biróságokat eléggé arra ösztönözni — úgy mond a franczia igazságügyminiszter —, hogy minél gyakrabban alkalmazzák az 1891-dik évi márczius hó 26-diki (t. i. a *Bérenger*-féle) törvényt, mely fontos újítást létesített, a midőn a birót azzal a hatalommal ruházta fel, hogy elnézést gyakorolhat azon elitéltekkel szemben, a kik valóban méltók arra. *A statisztika által feltüntetett eredmények azt bizonyítják, hogy a törvény elérte czélját, a mennyiben a visszaesés fejlődését megakasztja.*

Az 1897-dik évi büntető jogszolgáltatásra vonatkozó korábbi jelentésemben — úgy mond a franczia igazságügyminiszter — igyekeztem az 1885. évi május 27-iki ** és az 1891. évi márczius 26-diki törvények hatását a visszaesés irányára kidomborítani. A nélkül, hogy újból részletezném azokat a számokat, a melyeket ezen időszakra nézve már idéztem, megmaradok a mellett, hogy *azon rendelkezésekben,* melyeket azok a törvények tartalmaznak, *a visszaesés csökkenésének főbb okait látom.*

. . . A statisztika adatai eléggé tanusítják (a *Bérenger*-féle törvény) fenyegető jellegű rendelkezéseinek hatékonyságát, a melyek *az először bűnözők felette tekintélyes számát megakadályozta a visszaesésben.*

* Compte général de l'administration de la justice criminelle en France et en Algérie pendant l'année 1898 présenté au président de la République par le garde des sceaux ministre de la justice. Paris, 1901. — Rapport XVI—XX. l.

** Loi du 27 mai 1885 sur les récidivistes.

... Megállapittatott, hogy az először bűnözők száma
1894-ben 126,857-ről
1895-ben 121,800-ra esett,
1896-ban 115,556-ra és
1897-ben 114,017-re.
1898-ban a csökkenés még jelentékenyebb : ebben az évben t. i. az először bűnözők száma nem több 106,613-nál. Ez a szám egymagában elegendő arra, hogy a feltételes elitélés alkalmazásának gyakorlati eredményeit teljes világitásba helyezze; *ezek az eredmények teljesen megfelelnek azok reményeinek, a kik ezen üdvös újítást behozták büntető törvényhozásunkba.*

Erről egyébiránt a következő kimutatás győz meg bennünket, melynek számai arra a korszakra vonatkoznak, melyben az első, valóban kedvező tünetek nyilvánultak.»

Années.	Total des accusés condamnés.	Accusés récidivistes.	Accusés condamnés pour la 1-re fois.	Total des prévenus condamnés	Prévenus récidivistes.	Délinquants primaires.
1894	2,795	1,590	1,205	231,501	104,644	126,857
1895	2,372	1,380	992	221,234	99,434	121,800
1896	2,404	1,395	1,109	212,827	97,271	115,556
1897	2,378	1,304	1,074	207,926	93,909	114,017
1898	2,226	1,246	980	200,088	93,475	106,613

A francziа igazságügyminiszter 1897-diki évi jelentésében * *a következő említésre méltó megjegyzéseket találjuk:*

«... Úgy a «criminelle», valamint a «correctionnelle» visszaesés is — úgy mond a miniszteri jelentés — részt vett az általános javulásban.

... Már három év óta a «correctionnelle» visszaesésnek addig majdnem állandó növekedése és két év óta a «criminelle» visszaesés növekedése is megszakítást mutat fel. Különösen az előbbi, számszerinti túlsúlyánál fogva érdemel figyelmet.

... Fel lehet a kérdést vetni: minő befolyásokkal, minő új

* Lásd Journal Officiel de la République française. Mardi 9. 1897. Vingt-neuvième année No. 304., 6243. l. Récidives criminelles et correctionnelles.

keletkezési okokkal lehet egy feltartóztathatatlannak látszó mozgásnak megszünését, azután annak visszafejlődését összeköttetésbe hozni? Csakis egy törvényhozási újítást veszünk észre, a mely bizonyos valószinüséggel vindicálhatja magának ezt az érdemet: t. i. az 1891-diki törvény.

«. . . alig lehetséges, hogy (az 1891-diki törvény) a criminalitás általános menetére és különösen a visszaesés mozgására semminemű befolyást nem gyakorolt volna.»

(A jelentés fordítását közöltem az «*Ügyvédek Lapjá*»-ban, 1898. évf. 7. sz. 3. l. s köv. és 8. sz. 3. l. s köv.)

Belgiumban az igazságügyminiszter által az 1895-dik évre vonatkozó és a képviselőházhoz benyujtott jelentéséből kitünik,* hogy a rendőrileg elitéltek között 25% és a condamnations correctionnelles között 30% itéltetett el feltételesen.

«. . . A megállapított visszaesők száma valamennyi feltételesen elitéltnek $4^1/_2$%-át sem teszi ki, holott az általános visszaesés statisztikája aránylag 50%-nál többet mutat fel és a letartóztatási intézetek statisztikája azt bizonyítja, hogy a letartóztatottak közül 70%-nál több volt már korábban büntetve.

. . . Nem épen abban rejlik-e a törvény czélja — úgy mond a belga igazságügyminiszter, — hogy megakadályozza azt, nehogy az alkalmi bűnözőkből szokásos bűnözők legyenek? És az eredmény — azt meg kell engedni — túlhaladta a várakozásokat. (A jelentés fordítását közöltem az «*Ügyvédek Lapjá*»-ban, 1898. évf. 5. sz. 3. l. s köv.)

. . . Jelenleg a statisztika eredményei kedvezőknek látszanak. Reméljük, hogy bizonyos idő eltelte után a törvényszegések számának csökkenése lesz a tisztességes élethez való visszatérések következménye számos első izben elitéltnél.

. . . Igaz, hogy ezen csökkenés az általános számokban esetleg nem lesz méltányolható.

. . . Azonban fontos utalni arra, miszerint ezen csökkenés

* No. 202. Chambre des Représentants. Séance du 30. Juin 1897. Rapport sur l'exécution, pendant l'année 1895. de la loi relative à la libération et à la condamnation conditionnelle (art. 10 de la loi du 31. Mai 1888.) 2—5. l.

tényleg létezik és hogy ez oly időben mutatkozik, a melyben azt logikailag várni lehetett.»

Norvégiában is behozták 1894-ben a május hó 2-ról kelt törvénynyel a feltételes elitélést. Pedig a norvég büntető perrendtartás 85-dik §-a az államügyészt arra jogosítja fel, hogy eltekintsen a bűnös üldözésétől, a mikor a közérdek nem igényli az üldözést; nevezetesen akkor, a mikor különösen nyomatékos enyhítő körülmények forognak fenn. Norvégiában tehát a bűnvádi üldözés nem a legalitas, hanem az opportunitas elve által vezéreltetik. Az ottani B. P.-nak említett rendelkezése eredményezi azt, hogy Norvégiában számos esetben eltekintenek a bűnös üldözésétől, a hol másutt a feltételes elitélést alkalmaznák es ez különösen azon eseteknél történik, midőn oly egyénekről van szó, a kiknél nem kell a visszaeséstől félni.

A norvég BP. említett rendelkezése folytán egyedül Christianiában 1892-től 1894-ig összesen 18,038 esetben mellőzték a bűnös üldözését, vagyis a feljelentett rendőri kihágások 24·4 %-nál.

Örvendetesen meglepett azon körülmény észlelése — úgy mond *Urbye* András, jelenlegi tromsöi államügyész, — hogy a mi statisztikánk, legalább a mennyire az a visszaesésre vonatkozik, ép oly kedvező eredményeket tüntet fel, mint számos más országban és hogy a főeredmény tényleg nagyon kielégítő.

(Lásd «a feltételes elitélés eredményei Norvégiában» czimü közleményemet az «*Ügyvédek Lapjá*»-ban 1898. évf. 22. sz. 6. l. s. köv.)

A mi a *genfi* cantont illeti, *Picot* Ernő genfi biró constatálja, hogy a feltételes elitélés intézménye a nép érzetében máris szilárd gyökeret vert.

A jury örömmel ragadja meg ott ezen eszközt, mely lehetségessé teszi, hogy a bűnöst egy inkább erkölcsi termeszetű, mint valóságos büntetéssel sujtsa és mely egyidejűleg a bűnöst megkiméli attól, hogy hosszabb ideig a fogházban tartózkodjék.

A Picot által közölt számok azt bizonyítják szerinte, hogy a birák egyáltalában nem élnek vissza az irgalomnak ezen eszközével.

Lsd. «a feltételes elitélés eredményei a Svájczban» czímű közleményemet az «*Ügyvédek Lapjá*»-ban 1898. évf. 24. sz. 5. s köv. l.

Tévesen mondta Baumgarten Izidor koronaügyész-helyettes úr, hogy ha *Amerikában* t. i. Massachusetts államban, egy bűnösnek talált vádlottat feltételesen elitélnek, ez esetben nem szabják ki ellene a büntetést, hanem egyszerűen elbocsátják a vádlottat a büntetés megállapítása nélkül. Ez eddig így volt, az 1900. évi október 1-én életbe lépett törvény chap. 449. (an act relative to the probation service, section 1.) azonban azt rendeli: «when a person is placed on probation . . . sentence may first be imposed upon him. The court may direct that the execution of the sentence be suspended . . .» (Lsd. Probation laws of Massachusetts. Boston, 1900. 11. s köv. l.) Ezzel a törvénynyel tehát az az amerikai állam, a mely a feltételes itélkezés önálló és sajátszerű rendszerét megalkotta, szintén áttért az európai* rendszerre e tekintetben. A probation officer, a próbahivatalnokok intézményét megtartották azonban továbbra is, a kiknek felügyeletére bizzák az ily elitéltet. Jelenleg Massachusetts államban összesen 70 ily próbahivatalnok van, közöttük két nő, a kiknek teendői a női elitéltekre szorítkoznak.

Téves az a további állítás is, hogy a próbára tett egyénre való felügyelet előzetes büntetést képez. Ez épen nem büntetés és az a felügyelet nem azonos azon rendőri felügyelet alá való helyezéssel, a mit pl. a biró a német Btk. 38-dik §-a alapján mint mellékbüntetést a szabadságvesztésbüntetés mellett kimondhat. Korántsem az. Mert a próbahivatalnok — jóllehet rendőri hatalommal bir — még sem tekinthető rendőri közegnek. Teendői kétfélék, t. i.: először az előnyomozás eszközlése; másodszor a feltételesen elitélteknek látogatása és ezeknek felügyelete.

* Ez az elnevezés különben nem egészen helyes, mert nem a belga törvény volt az első, mely az itélet végrehajtásának felfüggesztését elrendelte, hanem Queensland 1886-ban és Dél-Ausztrália 1887-ben. Belgiumban 1888-ban hozták be ezt az intézményt. — Lsd. *Vámbéry* Rusztem: a feltételes elitélésre vonatkozó külföldi törvények 4. l. — Külföldi törvények magyar fordításban. Kiadja a Magyar Jogászegylet. Uj sorozat 1.

1900-ban Massachusettsben összesen 6,201 egyén helyeztetett próbára. (Thirtieth annual report of the commissioners of prisons of Massachusetts. For the year ending September 30, 1900. — Boston, 1901. 249. l. s köv. — Lásd ezen kivül még: Fifty — sixth annual report of the prison association of New-York for the year 1900. Albany, 1901: — *Probation.* By Warren F. Spalding. 110. l. s köv. és The probation system in Massachusetts. By Elizabeth L, Tuttle, probation officer 119. l. s köv.) Warren F. Spalding (id. h. 116. l.) kiszámítja, hogy az állam ily módon rabtartási költség fejében 70,000 dollárnál többet takarított meg. Szerinte a tapasztalat azt is mutatja, hogy aránylag kevés próbára tett egyén tünik el vagy visszaeső és olyan elitéltek, a kik előbb elhanyagolják családjaikat, most eltartják azt (id. h. 114. l.). A kitünő eredményekkel úgy a lakosság, mint a törvényhozás egyaránt nagyon is meg van elégedve.*

Angliában nem alkalmazzák a próbahivatalnokok intézményét. Itt is az a javaslat tétetett, hogy a feltételes elitélésnek európai rendszerét fogadják el. T. i. nehány éve hasonló változás következett be a jogászok közvéleményében, mint Massachusettsben, és a büszke Anglia kénytelen bevallani — a mi nem gyakran szokott megtörténni, — hogy az európai államok czélszerűbb módon oldhatnak meg valamely kérdést, mint a hogy ő képes arra.

Angliában szintén nagy súlyt fektetnek arra, hogy az ifjukori bünözőket megkiméljék a fogháztól és hogy a szülőket, a kik a gyermekeik felett való felügyelet gyakorlását elhanyagolják, erre felelősség terhe mellett kényszerítsék.

Igy az 1902. évi január 1-én hatályba lépett «Youthful Offenders Act, 1901» (1. Edw. 7. ch. 20) negyedik szakasza azt rendeli, hogy a sommás hatáskörrel biró biróság a gyermeket és az ifjukori bűnözőt valamely erre alkalmas személy felügyeletére bizhatja, a helyett, hogy azt a fogházba küldje. («A court of summary jurisdiction, on remanding or committing for trial any child or young person, may, instead of committing him to

* Probation officers and the gift of Guidance. (Issued by the Howard Association. London, 1901. 2. l.)

prison, remand or commit him into the custody of any fit person named in the commitment who is willing to receive him (due regard being had, where practicable, to the religious persuasion of the child), to be detained in that custody for the period for which he has been remanded, or until he is thence delivered by due course of law, and the person so named shall detain the child or young person accordingly, and if the chid or young person escapes he may be apprehended without warrant and brought back to the custody in which he was placed». — Lásd még Howard Association Report. October, 1901. 5. s köv. l.)

Angliában is kitünően bevált a büntetéselengedés intézménye, a mi abból is kitünik, hogy azt a hatóságok évről-évre mind inkább nagyobbodó terjedelemben alkalmazzák. Igy Angliában és Walesben 1899-ben 51,879-re rúgott azok száma, «against whom Offences were proved, who were Discharged without Punishment, under Recognizances or otherwise». Ezek közül 4,785-nél alkalmaztatott a Probation of First Offenders Act, 1887, t. i. a feltételes elitélésre vonatkozó angol törvény, 46,019-en a Summary Jurisdiction Act, 1879, t. i. a sommás hatáskörrel biró biróságról szóló törvény és 1,075-en más Statutes és a Common Law alapján szabadultak a büntetéstől. (Return relating to probation of First Offenders. London, 1900. 11. l.)

A legujabb (1901. évi február hó 28-án kelt) törvény *New York*-ban 1901. évi szeptember hó 1-én lépett életbe (an act to amend the code of criminal procedure, relating to the appointment of probationary officers and defining their duties) és ez a törvény a birót nem csak az ítélethozatal felfüggesztésére, hanem az itélet végrehajtásának felfüggesztésére is feljogosítja (§. 487. «. . . Where, howewer, the court has suspended sentence or where after imposing sentence, the court has suspended the execution thereof and placed the defendant on probation . . .» stb.) *

Végül *Tessin* cantonban 1900. évi deczember hó 12-én léptették életbe a feltételes elitélést.

* A törvény fordítását közöltem az «*Ügyvédek Lapjá*»-ban, 1902. évf. 8. sz. 4. s köv. l.

Ha a t. felszólaló úr a feltételes megkegyelmezés intézményének híve, akkor nem választja őt el tátongó ür azoktól, a kik a feltételes elitélést pártolják. Én az utóbbiakhoz tartozom. Ha azonban a között kellene választanom, hogy vagy a feltételes megkegyelmezést hozzák be, vagy minden maradjon úgy, a hogy van, akkor a két baj közül a kisebbet, t. i. a feltételes megkegyelmezést választanám. Ez ellen csakis közjogi természetű aggályok merülnek fel, melyek érthetővé teszik, hogy miért tartják a birákat alkalmasabbaknak arra, hogy az elitélteket ebben a kedvezményben részesítsék, mint a végrehajtó hatalom administrativ közegeit.

A *német birodalom* legtöbb államában a büntetést végrehajtó hatóságok hatásköréhez tartozik az a kérdés, vajjon indítványoztassék-e a végrehajtás felfüggesztése, tehát az Amtsgericht vagy a Schöffengericht által elitélteknél az Amtsgericht, a többi elitélt tekintetében az államügyészségek hatásköréhez. Némely német államban maga az itélkező biróság indítványozhatja a büntetés-végrehajtás felfüggesztését. Württembergben mindig kikérik az itélő biróság véleményét is. Bremában a biróság dolga ily indítványt előterjeszteni és ott a büntetést végrehajtó hatóság az elitélt tartózkodóhelyének rendőrhatóságától kér felvilágositást ennek magaviseletéről. A többi államokban csak a lakásváltoztatást kell bejelenteni. Egyébként külön nem ügyelnek fel az elitéltre.

Württembergben a büntetést végrehajtó hatóságnak a próbaidő végével alaposan és kiméletes módon kell az elitélt felől tudakozódni és pedig alkalmas személyeknél, u. m. a községi elöljáró, a pap vagy a tanító, a gazda és a rabsegélyező egylet tagjainál, a kikkel már előbb is lehet értekezni.

Szászországban a bünvádi üldözést is felfüggesztheti és beválás esetében a bűnvizsgálat kegyelmi abolitióját engedélyezik (gnadenweise Niederschlagung der Untersuchung.) Különösen azon kisebb beszámítású esetekben történik ez, a melyekben a bűnper folytatása előreláthatólag oly kedvezőtlen befolyást gyakorolna, hogy ez a hátrány nagyobb lenne, mint a jogszolgáltatásnak a tettes elitélésére vonatkozó érdeke. Tapasztalaton alapul az az aggodalom — mondja a szász igazságügyminiszter rendeletében (1895. III. 25-éről), — hogy egyes vizsgá-

lati rendszabályokból, nevezetesen a rendszerint nyilvános főtárgyalásból a legtöbbnyire kikerülhetetlen hirlapi tudósításokkal oly súlyos természetű veszélyek származnak az ifjukori vádlottakra nézve, hogy ezek és a bűnvizsgálat foganatosításából a büntető jogszolgáltatásra származó haszon között aggályos aránytalanság léteznék.

Egészen kivételesen ezek a szempontok a felnőttek rögtöni üldözését is megakasztanák.

A német birodalomban a feltételes megkegyelmezést 1900-ban összesen 7,176 esetben alkalmazták. Ezen kivül természetesen létezik még a régi, t. i. a feltétlen megkegyelmezés is. (Lásd a birodalmi kanczellárnak a birodalmi tanácshoz 1901. évi február 23-án benyujtott jelentését: «Zusammenstellung, betr. die Ergebnisse der Jahre 1899 und 1900 bei der Anwendung der in den Bundesstaaten für die bedingte Begnadigung geltenden Vorschriften.» Nr. 155. Reichstag 10. Legislatur-Periode. II. Session 1900/1901.)*

* 1900. évi november hó 11-én jelent meg az olasz hivatalos lapnak 261-dik számában a királyi rendelet, a mely a feltételes megkegyelmezés intézményének behozatalát szabályozza az *olasz királyság* számára. Ezen rendelet főbb intézkedéseit a *Jogtudományi Közlöny*-ben (1901. évf. 15. sz. 122. s köv. l.) közöltem. Eddigelé még nem tétettek közzé statisztikai adatok ezen intézmény gyakorlati beválása tekintetében.

Umberto király ezüst lakodalma alkalmából már az 1893. évi április hó 22-én kelt rendeletében bizonyos bűncselekményekre nézve három évi próbaidőhöz kötött feltételes kegyelmet adott az elitélteknek, azaz a bűnösséget megállapító ítélet végrehajtását királyi kegyelem útján feltételesen elengedte.

Ezen az 1893-diki rendelettel életbe léptetett feltételes megkegyelmezésre vonatkozólag arról panaszkodott Luigi *Lucchini* olasz képviselő és egyetemi tanár, hogy az ügyészek, főügyészek és biróságok absolute nem tartják nyilván, hogy a három évi próbaidőn belül történik-e elitélés és bebizonyítja, hogy semmit se lehet az adataikra adni. Egyáltalában nem lehet szerinte tudni, hogy hány esetben kellett volna a kegyelmet visszavonni. Azokról az esetekről, a melyekben a feltételes kegyelem vissza lett vonva, Lucchini bebizonyítja, hogy azok tized részét sem képezik azoknak az eseteknek, a melyekben a feltételes kegyelmet vissza kellett volna vonni. Pl. Catanzaroban 9 esetben lett a feltételes kegyelem visszavonva, holott Lucchini kimutatása szerint az egyéni lapok alapján azt ott 88 esetben kellett volna visszavonni. Végül kijelenti

A dolog lényegét tekintve a vádlottra nézve az teljesen közönbös, vajjon feltételesen elitélik, vagy feltételesen megkegyelmeznek-e neki. Őt csak a büntetés elengedése érdekli; hogy ezt a kedvezményt a biróságnak, vagy a végrehajtó hatalomnak köszöni-e, ez a körülmény reá nézve nem bir értékkel.

A mit az itélet végrehajtásának elhalasztásánál a biróság ellen felhoznak, azt ép annyi joggal lehet a feltételes megkegyelmezést gyakorló administrativ hatóságok ellen is felhozni, t. i. azt, hogy az egyik bűnösnek megkegyelmeznek, holott a másikat, a ki talán ép úgy megérdemelte az enyhítést és a menekülést, az igazság és a törvény előtti egyenlőség rovására nem részesítik abban a kegyben.

Ha a feltételes elitélésről azt mondják, hogy az a nép jogérzetével ellenkezik és hogy a közvélemény részrehajlással fogja gyanusítani a törvény hivatott őrét, a birót, akkor ugyanannyi jogosultsággal mondható ez azon administrativ közegekről is, a kiktől függ annak elhatározása, hogy föltételes kegyelem czimén mely bűnösökön ne hajtsák végre a jogosan és a törvény alapján kiszabott büntetést; azaz, a kik a bűnösök menekülése tárgyában határoznak.

Ha a feltételes elitélésben annak ellenzői forradalmi, illetőleg felforgató irányzatok megvalósítását látják, akkor ne feledkezzenek meg arról, hogy azok az irányzatok ép úgy ott találhatók a tömeges feltételes megkegyelmezésben is.

A feltételes itéletnél a biró nem rövid pillanatnyi ismerkedés alapján alkot magának a vádlottról a jövőre nézve prognosticont, hanem mérlegeli az eset körülményeit, kutatja a bűncselekmény okait, vajjon nem elhamarkodás, meggondolatlanság, tapasztalatlanság és csábítás eredményezte-e az elkövetett ballépést. Kutatja a vádlott jellemét, multját, magaviseletét és nevelését.

A vádlottnak a kedvezményre való érdemes voltát a biró ép

Lucchini, hogy a statisztikai hivatalnak ilyen körülmények között nincs létjoga. (Commissione per la statistica giudiziaria. Sessione del luglio 1895. Relazione del consigliere Lucchini sui rapporti dei Procuratori Generali presso le Corti d'appello intorno alle schede individuali per i condannati ammessi all'indulto del 22 aprile 1893, ai quali il beneficio fu quindi revocato per susseguente condanna. Roma, 18. luglio 1895.)

annyi rátermettséggel vizsgálhatja, mint az ügyész; különösen akkor, ha már a nyomozás folyamában fognak az erre szükséges adatok a biró részére beszereztetni.

A feltételes elitélésnél ép úgy, mint a feltételes megkegyelmezésnél a próbára tett vádlottnak a próbaidő alatt jól kell magát viselnie, mert különben végrehajtják rajta a felfüggesztett büntetést.

A mint láttuk a feltételes megkegyelmezésnél a próbaidő alatt szintén nem gyakorolnak a vádlott felett különös felügyeletet, hanem a próbaidő leteltével magaviseletét a maga egészében vizsgálják meg.

Mind ezt azonban a biró is megteheti a rendelkezésére álló adatok és oly jelentések alapján, a melyeket időnkint a vádlottra vonatkozólag illetékes személyektől bekiván.

Nem folytatom a párhuzamot.

A fentebbiekben csak ki akartam mutatni, hogy az, a ki a feltételes elitélést ellenzi, nem pártolhatja a feltételes megkegyelmezés behozatalát, a melynél a büntetésre méltó bűnös szintén menekül.

*

Az előadottakból minden kétséget kizáró módon a következő tények állapíthatók meg.

A feltételes elitélés az európai kultura terén még koránt sem fejezte be pályafutását.

Az a hátralékos néhány állam, a hol ez az intézmény eddigelé még be nem hozatott, siet ennek törvényhozási szabályozásával.

Mind ez azonban azért történik, mert a gyakorlati tapasztalatok mindenütt azt bizonyítják, hogy a feltételes elitélésre való kilátás épen nem csábított senkit sem a bűn útjára.

A feltételes elitélésnek a nép jogérzületével való összhangban létele okozta azt, hogy úgy a külföldön, mint nálunk is a mérvadó jogászi körök már kezdettől fogva megbarátkoztak ezzel az intézménynyel; és ez okozta, hogy nálunk *Szilágyi* Dezső óta minden igazságügyminiszterünk felvette azt programmjába.

Láttuk, hogy külföldön a feltételesen elitéltek túlnyomó nagy része a kritikus próbaidő alatt bevált; hogy az intézmény beválásához fűzött várakozás és a remények teljesültek; hogy a

visszaesést korlátozta; hogy ennek bekövetkezése Francziaországban megállapíttatott; hogy az első ízben bünözők száma is állandó csökkenést mutat és végül, hogy a feltételes elitélés gyakorlati eredményei az intézmény határozott beválása mellett tanuskodnak.

Minden esetre el kell ismernünk, hogy a franczia törvényhozás tudta, hogy micsoda eredményeket akart a feltételes elitéléssel elérni; valamint el kell ismernünk azt is, hogy a franczia igazságügyminiszter talán mégis csak illetékesebb annak a megállapítására, vajjon a franczia törvényhozás által a feltételes elitélés beválásához fűzött remények tényleg teljesedtek-e Francziaországban.

Hallották e tekintetben a franczia igazságügyminiszternek a köztársaság elnökéhez intézett utolsó hivatalos évi jelentését. Ezek után t. uraim könnyen felelhetnek most már arra a kérdésre, vajjon a Baumgarten Izidor koronaügyész-helyettes úr által a feltételes elitélés intézményének beválásáról Önök elé terjesztett kép mindenben megfelelt-e a történeti hűségnek.

Végül még csak azt a reményemet fejezem ki, hogy a BTK. újabb előadói javaslata, mely — értesülésem szerint — a feltételes elitélés intézményének behozatalát szintén tartalmazza, minél előbb törvényhozási tárgyalásra kerüljön, mert a gyakorlat férfiai tudják, hogy mily valóban égető szüksége van a magyar birónak is a feltételes elitélés intézményére.

Doleschall Alfréd dr.:

T. teljes ülés!

Mindenekelőtt a mélyen t. teljes ülés szives elnézését kérem ki azért, hogy nem előkészített előadással, hanem csak odavetett objectiókkal és észrevételekkel fogok a harcz sorba állani azon álláspontom igazolására, a melynél fogva a föltételes itéletek intézményének Magyarországon való meghonosítása ellen foglalok állást.

Nagy ékesszólással és az érveknek óriási halmazával soroltattak fel azok az okok, a melyek állítólag szükségessé teszik Magyarországon is úgy, mint egyebütt, a föltételes itéletek intézményének meghonosítását. Ezen érvek csoportosításában én egy eredendő bűnt találok és ezen eredendő bűnből vezetem le a magam okoskodásának támpontjait.

A föltételes itéletek intézményének megokolásánál a kiindulási pontot általánosságban, — nálunk úgy, mint egyebütt — az a körülmény szolgáltatja, hogy a rövid tartamú szabadságvesztés büntetések nem váltak be. Ezt teljes készséggel megengedem; nem váltak be s ebből a körülményből a föltételes itéletek intézményének szószólói azt következtetik, hogy miután a rövid büntetések nem felelnek meg czéljuknak, egyszerüen mellőzni kell azokat, és a rövid tartamú büntetéseket helyettesíteni kell — nem ugyan más büntetéssel, hanem — a büntetés mellőzésével.

Én megragadom ezt a kiindulási alapot és ebből kiindulva azt hiszem, hogy ha — a mint tapasztalatszerűleg bizonyított tény — a rövid tartamú szabadságvesztés-büntetések nem felelnek meg czéljuknak és azoknak a várakozásoknak, a melyeknek reményében szerveztettek, akkor a legegyszerűbb expediens, hogy azoknak végrehajtását módosítjuk; ha olykép reformáljuk

a rövid tartamú büntetéseket, hogy czéljuknak, rendeltetésüknek megfeleljenek. Az a körülmény, hogy valamely intézmény úgy, a mint az megszerezve vagy jobban mondva életbeléptetve van, rendeltetésének nem felel meg, igénytelen nézetem szerint még egyáltalán nem képez okot arra, hogy a nihilistikus álláspontot emeljük érvényre és azt az intézményt eltöröljük. Sokkal közelebb fekvőnek találom azt az expedienst, hogy reformáljuk meg, alakítsuk át megfelelőbbekké a rövid tartamú szabadságvesztés-büntetéseket. Hogy a rövid tartamú szabadságvesztés-büntetések tapasztalatszerűleg nem az elitéltek megjavítására, hanem ellenkezőleg, azok megrontására szolgálnak, ez absolute nem nyújt támpontot arra, hogy a rövid büntetéseket el kell törölni. Előbb meg kell kisérelni, a mint hogy nem kisérlették meg, különösen nem kisérlettük meg mi, hogy a szabadságvesztés büntetéseket olyképen foganatosítsuk, hogy rendeltetésüknek megfeleljenek. Ha az együtt tartózkodás, a közös fogság, a közös hálótermek, stb., valamint a közös munkáltatás intézményénél fogva a rövid tartamú szabadságvesztésbüntetések ki nem elégítőknek bizonyúltak, ebből igénytelen nézetem szerint az a consequentia folyik, hogy a büntetések végrehajtásának ezt a módozatát megszüntessük és oly módozatot állapítsunk meg, a mely nélkülözi azokat a kirívó hiányokat, a melyeknél fogva a rövid büntetések czéljuknak tényleg nem felelhetnek meg. A közös fogvatartás intézményének megszüntetése, a magánelzárás szigorú keresztülvitele, a melyben módot szolgáltatunk a rövid tartamra elzárt egyénnek a magábaszállásra és megéreztetjük vele a büntető repressiót: legalább is megkísérlendők, mielőtt a rövid tartamú szabadságvesztés felett — a mely a hosszú szabadságvesztés-büntetésnek kiindulási pontja, — pálczát törünk. Egészen megfoghatatlan gondolatmenetnek tartom azt, hogyan tudják elvetni a rövid tartamú szabadságvesztés-büntetést, a midőn megtartják a hosszút? Hogy lehet a kiindulási pont, a gondolat rossz, a fokozott, a sokkal hatályosabb minősítés pedig jó? 10—15 évre bezárhatunk valakit állítólag hatással és a czél elérésével, az 1—2—3 hónapi szabadságvesztés-büntetés pedig már elvből gonosz alkalmazásbavétel?

Azt állítják Önök, hogy a rövid tartamú szabadságvesztés-

büntetések mai szervezetükben czéltalanok, haszontalanok. Megengedem; de azt kérdezem, vajjon a hosszú tartamú szabadságvesztés-büntetések czélhoz vezetnek-e? Hány példát tudnak Önök nekem mutatni arra, hogy az a ki öt éven át ült fegyházbüntetést, mint megtért bűnös tért vissza a társadalomba és megfogamzott-e a modern kriminálistákban az a gondolat, hogy tehát a hosszabb szabadságvesztés büntetéseket egyáltalában, ex principio meg kell szüntetni? A hosszú tartamú szabadságvesztés-büntetésen átok van, mert ha az, a kit beutaltunk öt évi fegyházra, esetleg még mint féligmeddig tisztességes ember tért be oda, a midőn kikerül a fegyházból a legtöbb esetben valósággal gazember, kit a tisztességes életmódra visszatériteni nem igen lehet! Vonják le a következtetéseket. Rossz a szabadságvesztés-büntetés; megengedem, tudom, honorálom, de nincs más módunk. Fedezzenek fel Önök olyan módszert, a mely szerint hatásosan büntethetünk a mai értelemben vett büntetőjog alapján a nélkül, hogy általában reá szorulnánk a szabadságvesztés-büntetésekre; de a míg megfelelő, azaz büntetési jelleggel biró expedienst nem tudnak nyujtani arra vonatkozólag, hogy elvben megszüntessük a szabadság elvonást, addig egyáltalán nem tudom megérteni, miért irtóznak épen a rövid tartamú szabadságvesztésektől. Azért, mert rövid tartamuknál fogva czéljukat nem töltik be? Ám tessék megreformálni; tessék olyan rendszert létesiteni, a mely a mai végrehajtási módozat szerint a rövid tartamu szabadságvesztés-büntetések erkölcsmegrontó hatását eliminálja a nélkül, hogy a végrehajtásuktól várt egyéb eredményeket koczkáztatná és akkor, legalább igénytelen nézetem szerint, ha elesik ez az aggály, hogy a rövid tartamú szabadságvesztés-büntetések nem javitanak, hanem rontanak: önként elesik az az alapvető objectió, melylyel Önök a feltételes itéletek mellett kardoskodnak és a melynek czéltévesztett volta miatt én a magam részéről elejétől fogva és a mai napon is a feltételes itéletek intézményével szemben foglalok állást. Teszem ezt annyival inkább, mert az az analogia, a melyet ezen intezménynek szószólói a külföldi intézményekből vonnak, egyáltalában nem áll meg.

Igen t. uraim, Önök az amerikai föltételes itéleteket, vagy mondjuk az angol itéleteket szeretik a maguk álláspontja mel-

lett czitálni, mint a melyek beváltak és a melyek már majdnem évtizedek óta fennállanak. Bocsánatot kérek, én azt hiszem, hogy a midőn egy külföldi jogi intézményt meghonosítunk, akkor azt másként, mint cum beneficio inventarii megtenni nem szabad. Méltóztassék a föltételes itéleteket Magyarországon úgy meghonosítani, a mint azok Amerikában és az angol gyarmatokban meg vannak honosítva s akkor rögtön elhallgatok ellenzésemmel. Az Amerikában és az angol gyarmatokban meghonosított föltételes elitélés nagyon lényegesen különbözik a föltételes itéleteknek continentális formájától: ott a probation officer mielőtt a biróság a föltételes itéletet alkalmazná, már előre meggyőződést szerzett arról, vajjon az, a kit föltételesen el akarnak itélni, megfelel-e azoknak a várakozásoknak, a melyeket irányában támasztanak; vajjon nevelésénél, gondolkozásánál, hajlamainál fogva van-e kilátás arra, hogy az az egyén tényleg meg fog javulni, a nélkül, hogy megbüntetnék és csak ha beható vizsgálat után arról győződött meg a tisztviselő, hogy mind azok a garantiák fennforognak, a melyek nélkül őt büntetés nélkül elengedni nem lehetne, csak akkor alkalmazzák a feltételes elitélést és a mely garantiákat megkövetelik a föltételes itélet meghozatala előtt, azoknak consequentiáit levonják a föltételes itélet meghozatala után. A hol a patronage, a gyermekvédelem úgy ki van fejlődve, mint azokban az államokban, a melyek a föltételes itéletek intézményéhez hozzájárultak; a hol a föltételesen elitélt folytonosan, az egész próbaidő tartama alatt állandó felügyelet alatt áll, a hol a különböző gyermekvédő és más néven nevezendő egyletek — Fayer t. tanár úr is megérintette multkori előadásában ezen körülményt — állandó felügyelet alatt tartják és támogatásban részesítik azt az egyént, a kit föltételesen elitéltek, a ki hónapról-hónapra jelentkezni tartozik, hogy hol tartózkodik, mivel foglalkozik, mivel keresi meg kenyerét: ilyen garantiák mellett a föltételes itéletektől nincs mit tartani, mert ily rendszer mellett az az egyén, a kit föltételesen elitélték, idővel valósággal hozzászokik a tisztességes életmódhoz s módja van rá, hogy tisztességesen megéljen, mert ha saját erejéből nem tudna prosperálni, akkor a különböző egyesületek gondoskodnak erről. Egyik amerikai törvény legelső szakasza még arról is gondoskodik, hogy a mennyiben úgy találják, hogy

az illető elitéltnek érdekében áll, hogy az országból eltávolíttassék, akkor államköltségen ugyanonnan eltávolítják, egészen más légkörbe viszik át és mindazon garantiákat megteremtik, a a melyektől várni lehet, hogy az az egyén, a kit föltételesen elitéltek, a hozzáfűzött várakozásoknak meg fog felelni. Mindezekről a garantiákról nálunk — azt hiszem, bővebb okadatolással nem tartozom — szólni sem lehet. Lehet-e képzelni, hogy nálunk minden egyes föltételesen elitéltről megbízható statisztikát vezessenek? *(Egy hang: Igen!)* Hogy külön állami tisztviselői állásokat szervezzenek és főképen, hogy azoknak viselői 3—5 évig folytonos, gondos figyelemmel kisérjék annak az illető egyénnek életmódját, viselkedését, társaságát, gondolkozását, tendentiáit, szenvedélyeit? *(Felkiáltások: Miért nem?)* ... S a kik, a mennyiben azt tapasztalnák, hogy az illető félrelépni, megbotlani készül, újból visszatérítik őt a tisztességes pályára? Magam részéről — lehet, hogy tévedek — a mai viszonyok közt nálunk ezt az eszmét megvalósíthatónak nem tartom. Épen azért bátor voltam kijelenteni, hogy ha valamely külföldi intézményt nálunk meghonosítani készülnek: úgy méltóztassanak azt megtenni a leltár kedvezményével. Fogadják be az intézményt azokkal a garancziákkal, a melyekkel azt a külföldön körülövezték; de az intézmény lényegéhez tartozó garancziák nélkül tisztán azt az elvet fogadni el, hogy valakinek büntetését elengedjük és megvárjuk, vajjon öt esztendő alatt újból vétkezik-e, ezt, bocsánatot kérek a kifejezésért, a magam részéről könnyelmüségnek tartom. Könynyelmüségnek annál is inkább, mert erős meggyőződésem szerint nálunk a tételes, a positiv büntetőtörvénykönyv alapján erre az intézményre a 92. § kimerítő alkalmazása mellett actuális szükség nincs.

Az egész actió a rövid tartamú szabadságvesztés-büntetések ellen indult meg.

Fayer László dr.: Dehogy; csak Liszt!

Doleschall Alfréd dr.: Bocsánatot kérek, a midőn a nemzetközi büntetőjogi egyesület a continentális államokban kitűzte azt a czélt, hogy állapíttassanak meg oly módok, a melyek mel-

lett a rövid tartamú szabadságvesztés-büntetések mellőzhetők lennének, hozzátette, hogy olyan módok, a melyek mellett más büntetés alkalmazása helyettesítené a rövid tartamú szabadságvesztést. Ezen intézmény mellett való nagy arányú mozgalmat a nemzetközi büntetőjogi egyesület agitátiójának köszönhetjük. Az egyesület nem abból indul ki, hogy elimináljuk a rövid tartamú szabadságvesztés-büntetéseket, hanem abból, hogy megfelelő más büntetéssel helyettesítsük s a midőn arra jutott a nemzetközi büntetőjogi egyesület, hogy a helyettesitésnek módja az eliminátió: akkor hozzátette, óvatosan: «figyelemmel a különböző államok culturális viszonyaira.»

Ha önök lándzsát törnek — concedálnom kell, hogy erős meggyőződésből — a föltételes itéletek intézménye mellett, akkor méltóztassanak teljes őszinteséggel kijelenteni, hogy a mai napon Magyarország a cultura azon fokán áll-e, a melyen merheti megkoczkáztatni a feltételes itéleteket? *(Egy hang: Hogyne!)* Én ellenkező nézetben vagyok: nem restelem bevallani. és miután az a meggyőződésem, hogy mi még nélkülözzük a cultura azon intézményeit, azon biztosítékait, a melyek az ilyen experimentátiót megengedik: ennélfogva ez idő szerint és teljes meggyőződésből azon az állásponton vagyok, hogy még nem érkezett el annak ideje, hogy a föltételes itéleteket csak azért, mert ezeket az oly hatalmas culturállamok, mint Anglia és Belgium meghonositották, nálunk is meghonosítsuk. Tudom, hogy csaknem egyedül állok ezen nézetemmel épen olyan egyedül, a mint csaknem egyedül állottam — és állok talán még ma is — a midőn végzetes lépésnek hirdettem, és állítom ma is, hogy az esküdtszéket mint forum ordinariumot Magyarországon meghonosították.

Abban az igyekezetben, hogy minden tekintetben, minden instantiában lépést tartsunk a culturállamok intézményeivel és fejlődési fokával, meghonosítottuk az esküdtszéki intézményt is. Teljes tisztelettel honorálom, hogy azok, a kik az esküdtszéki intézmény meghonosítása mellett törtek lándzsát, meggyőződésből tették ezt, különben nem cselekedték volna meg; de a magam részéről csekély tapasztalataim és megfigyeléseim alapján ugyanazzal a bátorsággal, melylyel nézeteimért annak idején helyt állottam, constatálom, hogy ez az intézmény, a

mely állítólag olyan gyönyörűen virágzik másutt, nálunk nem vált be. Ez volt az első experimentátió és most a föltételes itéletek intézményével a második experimentátió terére akarnak lépni. Az elsőt nem vonhatják többé vissza; az esküdtszéki intézményt meghonosítani lehet, de visszavonni nem, — csak forradalom útján; a föltételes itéletek intézményét is meg fogják honosítani, de — bármi eredménye lesz is — visszaszívni nem fogják!

Egyébként concedálnom kell, hogy azon elvi álláspontomtól eltérőleg, a melyet eredetileg a föltételes itéletekkel szemben elfoglaltam, ma már abban a nézetben vagyok, hogy Magyarországon a föltételes itéleteket behozni a kiegyenlítő igazságosság szempontjából nemcsak szabad, sőt bizonyos reservátiókkal élve szükséges is. Mert bármennyire túlzottnak tessék is ez az állítás, én állítom, hogy a föltételes itéletek intézménye és az esküdtbiróságoknak meghonosítása bizonyos nexusban van, legalább azon tapasztalatok után, a melyek ebben az országban és úgy tudom, másutt is az esküdtbiróságokkal szemben tétettek. Ha egyszer az állam törvényhozása arra az álláspontra helyezkedik, hogy főbenjáró büntetteket felelőtlen, indokolás nélküli itéletekkel döntünk el; ha az állam büntető törvényhozása acceptálja azt az esküdtbiráskodást, a melynek alkalmazása mellett mód és alkalom kinálkozik arra, hogy főbenjáró büntettek büntetlenül maradjanak, még pedig indokolás nélkül; ha meghonosítottuk az esküdtszéket az öt éven felüli szabadságvesztésbüntetéssel fenyegetett bűncselekményekre: akkor az önök consequentiája szerint, uraim, meg kell honosítani a föltételes itéleteket az öt éven aluli büntetéssel fenyegetett bűncselekményekre. Legalább meg lesz az egyenlőség; ha öt éven felüli szabadságvesztéssel büntetendő büntettet el lehet követni a nélkül, hogy az «actió æquat reactionem» elve beválnék, akkor ám álljon meg az öt éven aluli büntetéssel sújtott bűncselekményekre nézve is az az elv, hogy büntetlenül lehet elkövetni bűncselekményeket. Hogy a magasabb morál, a magasabb erkölcs szempontjából ennek micsoda consequentiái lesznek, annak részletezésére nem vállalkozom, mert képes sem vagyok reá, nem tudok a jövőbe nézni; erről a kérdésről talán akkor beszélhetek, ha majd az esküdtbiráskodás practikus eredményeiről statisztikai adatok fognak rendelkezésünkre állani.

Mert hiszen Önök, uraim, statisztikai adatokkal operálnak: azzal a ténykörülménynyel, hogy a statisztikai kimutatások szerint külföldön a feltételes itéletek intézménye bevált. Képtelen vagyok ezen statisztikai kimutatások szavahihetőségét ellenőrizni; szándékomban sem áll. Csak azt a kérdést bátorkodnám felvetni a t. statisztikus urak ellenében: méltóztatnak-e statisztikát vezetni arról is, hogy hány ember követett el bűncselekményt azért, mert tudja, mert számít reá, hogy első izben nem büntetik meg? Vannak-e statisztikai adataik arról, hogy az a sértett, a kinek, bármiként értelmezzük a mai büntető hatalmat, igénye van a satisfactióra, miképen viselkedik a büntető itéletekkel szemben? Hogy hány esetben gyakorolta az önbiráskodást azért, mert az állami biróságtól elégtételt nem kapott? És méltóztatnak-e statisztikai adatokat vezetni arról, hogy azon bizonyos fatális határidő lefolyása után hányszor vétkeztek olyanok, a kik föltételesen lettek elitélve? Mert hiszen senki sem lesz olyan együgyü, hogy azon bizonyos fatális időn belül újból vétkezzék, a midőn tudja, hogy akkor végrehajtják rajta az eredeti büntetést; megvárja tehát azt a három-öt évet, és akkor követ el újabb bűntettet. Tudomásom szerint erről statisztikát nem vezetnek, a mint szintén úgy hivatali, mint privát tudomásom szerint a statisztika — talán t. uraim is concedálni fogják — mindig azt mutatja, a mit az, a ki a statisztikát vezeti, ki akar mutatni. A statisztikával érvelni ilyen intézmény hasznavehetősége tekintetében s egyoldalú adatokra támaszkodva, szerintem lehetetlenség; annál kevésbbé lehetséges ez, mert nem múlt el elég idő, hogy objective tárgyilagosan megállapithassuk, hogy a föltételes itéletek intézménye mennyire vált be.

T. uraim! Szólottam már arról, hogy a midőn a föltételes itéletek meghonosításáról beszélünk, akkor figyelemmel kellene lennünk azokra a cautelákra, a melyeket életbeléptettek azok az államok, a melyek a föltételes itéleteket behozták. Dehát ón az Amerikai Egyesült Államokkal és Angliával hiába állok elő, mert épen Angliára vonatkozólag rögtön felvethetik ellenem azt, hogy Anglia törvényhozása a feltételes elitéléssel kapcsolatban semminemű külön óvórendszabályokat nem szervezett, bár épen az igen t. tanár úr is constatálta, hogy Angolországban a különböző patronage-egyesületek felelősséget vállalnak az illető

föltételesen szabadon bocsátottak további viselkedéseért. Ellenben egy szóval sem érintette, micsoda garantiákat tud nyujtani arra nézve, hogy Magyarországon ezen patronage-egyletek — de strigis, quæ non sunt, nem is beszélhetek — micsoda felelősséget fognak vállalni a föltételesen szabadon bocsátottal szemben?

A föltételes itéletek intézményének gerincze a fiatal büntettesekre vonatkozik és lehetetlenség tagadnom, hogy a midőn fiatal büntettesekről, jóformán gyermekekről szólunk; hogy akkor, a midőn arról van szó, hogy ilyen szerencsétlen, majdnem azt mondhatnám, kisdedek fogházba kerülnek, akkor a magam részéről is a leghatározottabb sympáthiával viseltetem ezen intézmény iránt. De hát t. uraim, azzal szándékoznak megkezdeni a mai büntetési rendszer reformját, a büntetőjogi præventiót, hogy egyszerűen elengedik a büntetést? Azt méltóztatnak hinni, hogy az az egész óriási szervezet, a mit a gyermek-patronage alatt értünk, a büntetés elengedésével ki van merítve? Sem előtte, sem utána, vele kapcsolatban semmit sem kivánnak tenni? Teljesen honorálom azt a felfogást, hogy nemcsak a kicsiny büntetést megérdemlő egyénekkel szemben, de még a nagy gazemberekkel szemben is alapjában indokolatlan a büntetés alkalmazása mindaddig, a míg a tisztességes megélhetés módját a jelen társadalmi és állami szervezet nem szolgáltatja. Addig, a míg a gyermekekkel, a fiatal egyénekkel senki e széles földön nem törődik; a míg a hatásos gyermekvédelemről Magyarországban még csak álmodni készülünk, mert kinevetik azt, a ki e tekintetben egy határozott programmal áll elő; a míg senki sem törődik azzal, hogy az a gyermek, a kinek sem atyja, sem anyja, miből él és miképen, mely keresettel tartja fenn magát, addig t. uraim, nem szabad azzal beérni, hogy az első izben bűnözőt nem csukják be. Nézetem szerint ezzel határozott kötelességmulasztást követnek el, mert azzal az egyénnel, azzal a fiatal gyermekkel szemben nem elég azt mondanunk: «Nem zárlak be,» hanem itt positiv intézkedéseket kell alkalmazni. Méltóztassanak gondoskodni arról, hogy az ilyen gyermek tisztességesen felneveltessék; méltóztassanak gondoskodni arról, hogy a becsületes életfentartás eszközeit megszerezhesse, és ha azokat saját erejéből nem tudja megszerezni, akkor a közület

álljon sorompóba; és csak ha erről gondoskodtak, ha gondoskodtak arról, hogy az a gyermek a társadalom nembánomságából ne bukjék bele a bűn örvényébe, és a midőn mégis bele bukik, abból kimentik: akkor aztán teljes jogosultsággal állíthatják, hogy «ha mindezek ellenére, bár én, mint állam és mint társadalom positiv intézkedésekkel mindent elkövettem arra nézve, hogy megmentselek, mégis vétkeztél,» akkor következik a következő lépés: «vagy megbüntetlek, vagy tekintettel a fenforgó körülményekre, büntetés nélkül is sikerülhető megjavulásod alapos várakozásában ez idő szerint a büntetést elengedem».

De az antecedentiák nélkül tisztán suppositióból kiindulva, abból t. i., a mire semmi néven nevezendő garantiáink nincsenek, hogy az az ember többé vétkezni nem fog, a büntetést elengedni nem szabad, és pedig azért nem, mert meggyőződésem szerint épen az első izben bűnösökkel, épen a fiatal büntettesekkel szemben, az ő érdekükben van helyén első izben a hatásos repressió. Lehet, hogy vannak, a kik repressió nélkül is képzelnek büntető rendszert: én nem képzelhetek. Legyen az a repressió bármilyen formába öntve: mondjuk, hogy szabadságvesztés büntetés, mondjuk, hogy házi fogság, mondjuk, hogy pénz-büntetés, a melyet akár ledolgozni vagy bármely más módon természetben szolgáltatni lehet, de valamiféle repressiót a büntetés fogalmába be kell vonnunk. A nélkül büntetést nem képzelhetek, és épen az első bűnösökkel szemben, azokkal szemben, a kik még nem járták végig a kriminális büntetéssel sujtottaknak nagy skáláját: épen ott van hatálya első izben megéreztetni azt, hogy actio æquat reactionem. A ki pedig bűncselekményt követ el, annak ezért a bűncselekményéért lakolnia kell. Igaz, hogy az igen t. tanár úr a föltételes itéleteket is büntetéseknek állítja. De nem képes engem meggyőzni arról, hogy miben áll az a büntetés, a midőn azt mondja valakinek: «Nem büntetlek.» Ezt én képtelen vagyok felfogni. Az, a kit föltételesen elitéltek, annak minden tekintetben előnye van a föltételes itéletből, mert hiszen mit koczkáztat? Semmi mást, mint hogy, ha abban a bizonyos fatális időben újból nem vétkezik, minden büntetéstől menekül, ha pedig újból vétkezik, akkor legalább halasztást kapott, a mit a mai rendszer mellett az igazságügy-

miniszteriumtól nem kapott volna, mert hiszen két-három évre nem szokás halasztást engedni. Önkényszerü dolog, hogy az, a ki kitolhatja a büntetés megkezdését, azt megteszi; a föltételes itéletek intézménye mellett okvetlenül kitolja. Mondjuk, hogy a fatális határidő három év; tehát az, a kinek ma kellett volna megkezdenie a büntetését, megkezdi két és egy fél év mulva, ha ugyan újból vétkezik. De ha van esze, akkor csak három év mulva vétkezik, és akkor semmi baja sem lesz.

Szakolczai Árpád dr.: Nem ő tőle függ.

Doleschall Alfréd dr.: Mindenesetre tőle függ annyiban, hogy az, vajjon újból vétkezzék-e vagy sem, minden körülmények között rajta múlik. Az, hogy én újra kövessek-e el bűncselekményt, akár a fatális határidőn belül, akár azon túl, talán első sorban még is csak tőlem függ.

T. uraim! A föltételes itéletek intézményének egy generális jellemvonása az, hogy kizárólag abból indulnak ki, hogy a vádlottnak, illetve az elitéltnek mi áll érdekében? A mint mai napság általában az egész perrendtartáson veres fonalként huzódik végig az a felfogás, hogy a büntető perrendtartás s az egész büntetőjogi szervezet tulajdonképen nem egyéb, mint a vádlottnak, az elitéltnek támogatására, segítségére, istápolására szolgáló szervezet. Nem is olyan régen történt az, a midőn egy főtárgyaláson a vádhatóságnak képviselője kifakadt azért, hogy mai nap a védelem mindenkit gyanusít, mindenkin gáncsolni valót talál, mindenkit elfogultnak és megbizhatlannak állít, a feljelentőt, a magánvádlókat, a szakértőket, a tanukat, egyszóval minden embert, a ki a vádlott kerületén kivül esett, és ezekkel szemben egyetlen egy ideált állít a biróság elé, a melynek szavahihetőségében kételkedni nem szabad, és ez a vádlott. Erre vezet a humanizmusnak túlterjesztése olyan térre, a melyen annak érvényesülési köre nincs. És ezen körülménynyel én a föltételes itéletek intézményénél is találkozom. Gondoskodnak arról, hogy mi szolgál a vádlott előnyére, és ezen gondoskodást teljes tisztelettel honorálom, de nem kérdezik, hogy mit szól a föltételes itéletekhez a nem vádlott és különösen a sértett. Hát a sértettnek ma már nincs semmi néven nevezendő beleszólása abba, miután az

önbiráskodástól el lett tiltva, hogy az actio æquat reactionem elve érvényesüljön? Annak semmiféle hozzászólása nincs ahhoz, hogy legalább formailag valami államhatalmi sanctió alatti következménye legyen annak a bűncselekménynek, a melyet ellene valaki elkövetett? Nem méltóztatnak tartani attól, hogy a sértettek, a midőn látni fogják azt, hogy büntetlenül meg lehet sérteni a jogrendet s a jogérzést, egyszerűen az önbiráskodáshoz fognak folyamodni? És vajjon vezetnek-e Önök, uraim, statisztikát azon önbiráskodási esetekről is, a melyek következményei voltak a föltételes itéleteknek? Meg vagyok róla győződve, hogy erről statisztikai kimutatásokat nem vezetnek. Hol van ennélfogva garantiájuk arra nézve, hogy ez az intézmény bevált? Az intézmény beválását statisztikai adatokkal kimutatni egyszerűen lehetetlen.

Statisztikára hivatkozni és azzal érvelni ebben az esetben nem lehet, de nem is érdemes, t. uraim, mert hiszen épen Fayer t. tanár úr a statisztikai adatokra támaszkodva, arra az eredményre jut, hogy a nagyobbszerű, a súlyosabb kriminalitás nem emelkedik, hanem fogy. Ha pedig fogy a súlyosabb kriminalitás, akkor miért van szükség ilyen kétségbeesett expediensre? Hiszen a mai rendszer mellett is a tulajdonképeni küzdelem nem az apró kis kriminalitás, hanem a nagy kriminalitás ellen irányul, ha pedig a nagy kriminalitás lépten-nyomon fogy, akkor miért fordítunk olyan különös gondot arra a nyomorult kis kriminalitásra? Tessék ezt megmagyarázni. Ha azt mondják, hogy az actió éle a nagy kriminalitás ellen irányul közvetlenül, ezt értem; de midőn constatálják, hogy a kis kriminalitás szaporodik, a nagy pedig nem, és a midőn ugyanazon statisztikai adatok azt igazolják, hogy a kriminalitás terjedését az alsó néposztályok nyomora, az alkoholizmus okozza — a mint Fayer t. tanár úr mondja előadásában — akkor tessék valamely határozott propositióval állani elő, hogy a nyomor és az alkoholizmus szünjék meg, de ne méltóztassék eltüntetni akarni a büntetőrendszer alfáját, a melytől az omegáig nem tudok eljutni, ha az elsőt elimináljuk. Tessék gondoskodni arról, hogy a nyomor, az alkoholizmus, a nagy kriminalitásnak ezen fészkei ellen hathatós állami intézkedések vétessenek foganatba, de ne méltóztassék kiragadni egyetlen esz-

közt: a föltételes itéleteket. Milyen alapon teszik ezt? A föltételes itéletek által akarják megszüntetni a nyomort, az alkoholizmust? Gyökerében kell megragadni a kriminalitást; gyökerüken kell megsemmisiteni azokat a rugókat, a melyek a veszélyes kriminalitást okozzák, már pedig ezen rugókat a t. tanár úr véleménye szerint is nem a rövid tartamú szabadságvesztésbüntetések képezik. Ha pedig abban találják az okot, mert a rövid szabadságvesztés-büntetések nem a czélnak és a rendeltetéseknek megfelelően hajtatnak végre, akkor méltóztassék gondoskodni arról, hogy azok úgy hajtassanak végre, hogy végrehajtásukból kiküszöböltethessék az az elem, a mely a kriminalitás terjedésének alkalmául szolgál.

Tovább mentem már, mint a mennyire szives türelmüket igénybe venni szándékoztam. Még csak a históriai rész tekintetében egy mozzanatra kivánnám az igen t. tagtárs urak figyelmét felhivni, arra t. i., hogy Fayer tanár úr előadása szerint a büntető hatalom gyakorlatának enyhülése összefügg egyfelől az egyéni szabadság megerősödésével, másfelől az általános mivelődéssel. Be kell vallanom, hogy az első állítást nem értem; mert hogy micsoda összefüggés van a büntetőhatalom gyakorlatának enyhülése illetve a feltételes itélet intézménye és az egyéni szabadság megerősödése között, azt nem tudom felfogni, hacsak nem szabad supponálni — a végletekkel argumentálok — hogy az egyéni szabadsághoz tartozik, hogy mindenki első sorban büntetlenül bűncselekményt követhessen el.

Fayer László dr.: Nem!

Doleschall Alfréd dr.: Tudom, de akkor micsoda összefüggésben van a büntető hatalom gyakorlatának enyhülése, — mindig föltételezve általában a büntetés alkalmazásba vételét — az egyéni szabadság megszilárdulásával? Az utóbbi igenis összefüggésben áll a büntető eszközök változásával. Ma követjük a nulla poena sine lege elvét, más büntető eszközöket alkalmazunk, mint a régi időkben; nem türjük a testcsonkítást, a talio-rendszert, a kegyetlen büntetés nemeket, de ez absolute érintetlenül hagyja azon elvet, hogy bűntett esetében büntetünk, akár quia peccatum est, akár ne peccetur. Ez az elv ma még

hála Istennek legalább a dogmatikus büntetőjog alapján érintetlenül áll fenn.

Az egyéni szabadság megerősödésének a föltételes ítéletekhez semmi néven nevezendő köze nincs, a mint általában a vitába beledobott jelszavakkal sem ezen intézmény ellen, sem mellette érvelni nem lehet. Nem lehet érvelni azzal az állítással sem, hogy a büntető hatalom gyakorlásának enyhülése összefügg az általános művelődéssel. A büntetési eszközöknek megválasztása, kegyetlen vagy nem kegyetlen büntetési eszközök, kétségtelenül összefüggnek az általános művelődéssel, de azon kérdésnek, hogy elfogadjuk-e a föltételes büntető itéleteket vagy sem. semmi köze sincs az általános művelődéshez. Hiszen ha ezt el méltóztatik fogadni, mélyen t. tanár úr, akkor méltóztassék teljes nyiltsággal kijelenteni, hogy a néhány száz év előtti Magyarország a cultura magasabb fokán állott, mint a mai, mert hiszen akkor a feltételes itéletek meg voltak és ma nincsenek. Tehát az a két vagy háromszáz év előtti Magyarország tényleg magasabb fokán állott a culturának, mint a mai és akkor az egyéni szabadságnak több garantiája volt, mint ma? Ezek jelszavak, a melyekkel lehet hatni, de érvelni nem.

Egy igen tetszetős gondolatmenete az igen t. tanár úrnak az, hogy ha sulyosabb esetekben a feltételes szabadonbocsátással az itélet egy részét feltételesen elengedjük, akkor kisebbszerű esetekben engedjük el az egészet. Bocsánatot kérek, ezt az okoskodást nem fogadhatom el. Hogy micsoda analogia van a között, a midőn valakin már egynehány esztendei szabadságvesztés-büntetést végrehajtottak; a midőn a fegyház vagy börtön gondnokság figyelemmel kiséri az elitéltet és 3—4—5 vagy ennél is több év mulva azt a véleményt mondja, hogy az az ember úgy látszik megjavult, magába szállt, ennélfogva engedjük el a további büntetést, mint a mely szükségtelen, mert hiszen a büntetés czélját elértük, a bűntettest elrettentettük, megjavult, megtért, a mit csak várni lehetett a büntetéstől, az bevált, — hogy, mondom, ezt az expedienst hogy lehet összehasonlítani azon esettel, a midőn valaki még a lábának a kisujját sem tette be a fogházba és akkor mondjuk : elengedjük a büntetést csak azért, mert a hosszú büntetés utolsó részét is elengedjük : itt, bocsánatot kérek, az analogiát nem tudom fel-

találni és pedig azért nem, mert én a negativumot a positivummal incommensurabilis fogalomnak tartom. Amott volt egy büntetés, a melynek utolsó részletét feltételesen elengedtük, emitt pedig van egy nem büntetés. A büntetést a nem büntetéssel nem tudom összehasonlítani.

Igaz, hogy a midőn az igen t. tanár úr a történelemmel érvel a föltételes itéletek mellett, nagyon sok tekintetben kétségbevonhatatlan igaza van. Csakhogy, ha egyszer a történet igazságait hozzuk fel magunk mellett, akkor azt hiszem, hogy azokat egészükben el kell fogadnunk akkor is, hogyha nem mellettünk, hanem ellenünk szólanának. Egészen véletlenül úgy találtam, hogy a föltételes itéletekhez némileg hasonló intézménynyel — azaz tulajdonképen nem hasonló annyiban, hogy a föltétlen felmentés eshetőségével is jár — már századokkal azelőtt is találkozunk. Grotiusnak «De jure belli ac pacis» czímű művében egy, első pillanatra igen furcsa eszmemenetet találtam. A második rész XXI. fejezet V. Caput-ja 5. pontjában az asylum jogáról elmélkedve azt tanítja, hogy az asylum jogát a nagyobb büntettesektől a facinorosusoktól meg kell tagadni. Azonban Grotius nemcsak nagy nemzetközi jogász, hanem egyszersmind practikus politikus is. Ő t. i. azt mondja, igaz, hogy meg kell tagadni a facinorozusoktól, a tengeri kalózoktól és rablóktól az asylum jogát, azonban, ha ezek olyannyira hatalmasak, hogy tőlük alaposan félni lehet, akkor «interest humani generis, ut, si aliter non possunt, — t. i. latrones ac piratæ — impunitatis fiducia a maleficiis revocentur.» Az állam inkább biztosítson a tengeri kalózoknak is asylumot, semhogy annak tegye ki magát, hogy a rablók ellene támadnak. Ez t. uraim, a föltételes itéleteknek föltétlen formája. Elengedi a büntető megtorlást «ut a maleficiis revocentur». Ezt is a személyes szabadság hatványozott megerősödésére vagy a culturának kiválóan kifejlett fokára méltóztatik visszavezetni?

Egy gyakorlati expediens és semmi más; s ilyen gyakorlati expediens a föltételes itéletek intézménye is, a mely lehet helyes, lehet helytelen, de újból vissza kell térnem arra a kijelentésemre, hogy hangzatos jelszavakkal sem ellene, sem mellette érvelni nem lehet. Különösen nem lehet érvelni azzal a gondolatmenet-

tel, a melyet ugyancsak az igen t. tanár úr követ kézikönyvében,— a melyet annyiszor s mindig ujra áttanulmányozok, mert sikerrel teszem, — hogy t. i. egyenesen a józan ész követelményének állítja a föltételes itéletek intézményét, a midőn azt mondja, hogyha Németországban és Francziaországban a kánoni jog, meg a római jog — a melyek úgy látszik a józan észszel ellenkeztek — nem lettek volna recipiálva, akkor a föltételes itéletek intézményének recipiálására már a józan ész reávezetett volna. Nem számolok vele s nem tarthatom evidenciában, hogy engem valaki józan eszű vagy bolond embernek tart-e, de teljes nyugalommal kijelentem, hogy a föltételes itéleteket ez idő szerint nálunk meghonosítandóknak nem tartom, még ha az a vád is ér, hogy nem józan észszel okoskodom.

Ha azonban — és ezzel be is fejezem felszólalásomat — a magyar törvényhozás úgy találná, hogy a mint a magyar büntető perrendet az esküdtszékek meghonosítása által betetőzöttnek nem tartotta, úgy a magyar anyagi büntetőjog betetőzését is attól kell feltételezni, hogy a föltételes itéleteket vagy azoknak valamely hasonló formáját meghonosítja: akkor én különös tekintettel az esküdtszéknek Magyarországon már — sajnos — megtörtént meghonositására, és annak ez ideig tapasztalt eredményére, ebbe valahogy bele is nyugodnám; de egyre kérem a gondviselést, hogy ha már olyan rendkívüli szükségünk van ezen csodaszerre, akkor óvjon meg bennünket legalább a föltételes kegyelemtől. Mert én a Kabinet-justitiának barátja nem vagyok.

Ha egyszer szükséges megállapitani és kimondni, hogy vannak különösen figyelemreméltó esetek, a midőn büntetést nem kell applicálni: akkor ennek a megállapitását bízzuk csak a bíróra. Nagyon jól tudom — és erre nem azt fogja mondani a t. tanár úr, «ez úgy van, ez jó» — hogy a feltételes itéletek behozatala a legnagyobb jogegyenlőtlenségre, az önkény látszatára fog vezetni. Mert ki fogja ellenőrizhetni azt, hogy mikor forognak fenn valóban azok a kiválóan figyelemreméltó körülmények? Kérdés, hogyha egy magasrangú tisztviselőnek fia és egy egyszerű napszámos gyermeke áll a büntető bíró előtt, vajjon nem-e figyelemreméltó körülmény lesz az, hogy az a gyengéd házi nevelésben részesült gyermek kerülje ki azt a szégyent, hogy ő be volt csukva, s vajjon ez a körülmény az egyszerű napszámos fia

mellett érvényesülni fog-e? Megengedem, hogy ha a t. tanár úr fog a biröi székben ülni, hogy nem ezen elvet fogják applicálni. De ha az intézmény még oly idealisan alkalmaztatik is a gyakorlatban, a mint tervbe van véve, a gyanusításra mindig kész nép nem fogja azt elhinni és hogy egyenlőtlenség fog előállani, az nagyon természetes; mert a hány bíró, annyi ember. Hiszen épen a t. tanár úr küzd a 92. §-nak aránytalan alkalmazása ellen. Hát ha a 92. §. aránytalanul alkalmaztatik, akkor méltóztassék nekem megmagyarázni, hogy mi alapon méltóztatik supponálni, hogy épen a feltételes itéleteket arányosan fogják alkalmazni? Pedig a 92. §. aránytalan alkalmazása és a föltételes elitélés alkalmazása vagy nem alkalmazása között óriási különbség van: mert a 92. §. alkalmazásánál azon fordul, hogy az egyik bíró enyhébb, a másik súlyosabb büntetést állapít meg ugyanazon bűncselekményre, itt pedig azon fordul meg a dolog, hogy egyáltalán büntetünk-e vagy nem.

Semmi kétségem, hogy egyenlőtlenségre, aránytalanságra és az önkénynek legalább is látszatára fog vezetni a föltételes itéletek intézménye. De még sokkal jobban kirivnának ezen intézmény összes hátrányai, ha a föltételes kegyelmezes intézményét honosítanók meg. Ezt a terminus technikust én voltaképen, töredelmesen bevallom, nem értem. Mert hogy a kegyelem, a melynek forrása az uralkodó, hogyan lehet föltételes, azt nem tudom felfogni. Hogy a királyi szó visszavonható vagy föltételhez kötött legyen; hogy megkegyelmezzen a király azon föltétel alatt, hogy bizonyos időtartamon át nem vétkezik az illető és a mennyiben vétkezik, akkor kiállja büntetését: ezt a feltevést a feltételes kegyelem gyakorlati, az elnevezéstől eltérő alkalmazásában is már alkotmányos szempontból sem tartom megengedhetőnek, annál az oknál fogva, mert hiszen az államhatalmak megoszlásának elvénél fogva a bírói és a végrehajtói, a kormányzati hatalmat külön-külön factorok gyakorolják. Ha a föltételes itéletek intézményét a föltételes megkegyelmezéssel kívánjuk helyettesíteni, akkor őt megillető térről leszorítjuk a bírói hatalmat és azt nagy mértékben átruházzuk nem is a felségre, hanem a felelős igazságügyminiszterre, tehát a végrehajtó hatalomra, a melynek pedig semmi néven nevezendő köze a büntetőhatalom gyakorlásához nincs.

A föltételes itéleteknek föltételes megkegyelmezés alakjába való öltöztetése által mindazok a hátrányok, a melyek természetszerűleg vele járnak a föltételes itéletekkel, még fokozottabb mértékben fognak előállani; még jobban ki fog írni a különböztetés alkalma s még jobban előtérbe fog nyomulni az önkény látszata. Mert a nép — én azt hiszem, hogy nemcsak a mi népünk, hanem más országok népei is — a bíróságban még mindig legjobban bízik meg; abban a hitben élnek — és ezt jól esik constatálnom, — abban a jogosult bizalomban vannak, hogy a bíróságok a legkevésbbé érzékenyek külbefolyásokra; hogy a bíró kizárólag meggyőződése szerint, külbefolyásoktól menten hozza meg itéletét. Hogy vajjon ez a suppositió meg fog-e állani, ha a föltételes megkegyelmezés intézményét hozzuk be, ebben erősen kételkedem. De egy másik aggályom is van és ez az aggály, szintén nyiltan kimondom, a megkegyelmezési hatalom gyakorlatának egyenes — nem akarom azt mondani, hogy kompromittálása, hanem — lejáratására vonatkozik. Tudvalevő, hogy a megkegyelmezési jog gyakorlatával szemben egy igen erős és nagyon jogosult oppositio van, mely azzal érvel, hogy a bíróság határozatát a végrehajtó hatalom nem változtathatja meg. Csakhogy mai napság, a mint a kegyelmezési jog ma gyakoroltatik, az egy kivételes intézmény. Ha azonban a feltételes itéletek helyett a föltételes megkegyelmezés intézményét akarják meghonosítani, ez egy rendes, szerves, mindennapi intézménynyé lenne és hogy mindennap belekeverjük a kegyelem forrását a büntető hatalom szolgálatába, ezt nemcsak czélszerűtlen, de egyenesen veszélyes kisérletnek tartom.

Neuschlosz Tivadar dr.:

T. teljes ülés!

Ne méltóztassék szerénytelenségnek venni, hogy azon kiváló büntetőjogászok után, a kik ezt a vitát iniciálták és folytatták, a magam részéről is igénybe kivánom venni néhány perczre szives türelmüket, de erre quasi személyes jogczimem is van. A múlt alkalommal, a midőn a koronaügyész-helyettes úr ő méltósága ebben a kérdésben Fayer László dr. tanár úrnak válaszolt, nem ugyan közbeszólási czélzattal, de talán hangosabban, mint akartam, — akkor, a midőn a koronaügyész úr azt fejtegette, hogy hiszen a feltételes elitélés intézménye már azért is kivihetetlen, mert föltételezi a birótól azt, hogy *a jövőbe* nézzen, azt a megjegyzést tettem egy mellettem ülő collegámhoz, hogy ez a *multra* vonatkozik; hogy a multban keresendők azok a momentumok, a melyek a feltételes elitélés alkalmazásának, vagy nem alkalmazásának kérdését eldöntik. Én legalább az összes törvényekben, a melyekbe betekintettem, azt találtam, hogy a föltételes elitélés *alkalmazhatósága* tekintetében nem az a kérdés, hogy vajjon jól fogja-e magát viselni az illető a jövőben, igen vagy nem; ez arra nézve kérdés, vajjon ez a föltételesen rászabott büntetés *el fog-e engedtetni* vagy sem. Ez a jövőnek kérdése igenis, de az a kérdés, hogy a föltételes itélet alkalmaztassék-e, igen vagy nem, *ez a multnak kérdése,* ennek előfeltételei: a feddhetlen előélet, továbbá egy bizonyos rövid tartamú szabadságvesztés-büntetés és végül — ez némely törvényhozásban directe ki is van mondva — a diffamáló czélzatnak, a becstelen cselekménynek teljes hiánya. Ezt akartam multkori megjegyzésemmel mondani.

Ha megméltóztatnak engedni — csak néhány perczre veszem igénybe szives türelmüket — még egy pár megjegyzést volnék bátor tenni a koronaügyész-helyettes úr ő méltóságának felolvasására. Fent említett közbeszólásom után, ha jól tudom, Vámbéry Rusztem dr. t. tagtárs úr azt a megjegyzést tette, hogy a 92. §. alkalmazása vonatkozik inkább a multra és hogy ez a szakasz az enyhítésre gyakran megfelelő. Erre a koronaügyész-helyettes úr azt válaszolta, hogy igenis a 92. §. alkalmazásával már *elég messze* lehet menni. Ezt a nézetet nem oszthatom, mert bocsánatot kérek, a vita folyamán ismételten ki lett fejtve, hogy minő különbség van a 92. §. és a föltételes elitélés közt. Ott mégis, bár csekély, *büntetés* alkalmazásáról van szó, míg a feltételes itéletnél a törvényhozónak czélzata épen az, hogy egyelőre *büntetlenül* hagyja az illető tettest, hogy ne süsse rá a büntettes bélyegét. És erre vonatkozólag — csak ma nézhettem meg ezt egész futólagosan, mert hiszen csak tegnap tudtam meg, hogy a vita folytatódik — egy frappans példát találtam judicaturánkban. Méltóztatnak ismerni a Curiának 45. számú büntető döntvényét, a mely azt mondja, hogy fogház esetén nem lehet a 92. §. alkalmazásával pénzbüntetésre átmenni.

Baumgarten Izidor dr.: Államfogház esetében!

Neuschlosz Tivadar dr.: Bocsánat, igenis az államfogház esetében, tehát épen a custodia honesta eseteiben, a mely bűncselekményeknél, a mint tudni méltóztatnak, mint a párviadalnál, izgatásnál nem innobilis motivum forog fenn. Ilyen alkalommal tehát a 92. §. alkalmazásával való enyhítés nálunk teljesen ki van zárva.

Doleschall Alfréd dr.: Államfogház esetében nem is kérik a feltételes elitélést!

Neuschlosz Tivadar dr.: Az nincs megmondva sehol, hogy nem kérik, mert Fayer tanár úr azt mondja, hogy három hónapi *szabadságvesztés-büntetés* esetén, pedig az államfogház is szabadságvesztés-büntetés; a belga törvény, a mennyire

emlékszem, azt mondja, hogy hat hónapig terjedhető «crime» (büntett) vagy «délit» (vétség) esetében, pedig vannak vétségek, a melyek államfogházzal büntettetnek. Látjuk tehát, hogy az analogia a 92. §. és a föltételes elitélés között egyáltalában nem vág.

Azt mondja továbbá a t. koronaügyész-helyettes úr Fayer László tanár úrral szemben, hogy Fayer tanár úr még tovább megy, mint Liszt, mert Liszt kizárja a föltételes elitélés alkalmazását olyan esetekben, a midőn a biró *fegyház helyett* alkalmaz fogházat, míg Fayer a *büntettnél* is alkalmazhatónak tartja a feltételes elitélést. Én azt hiszem, hogy itt nincs inconsequentia Fayer László t. tanár úr részéről, ha azt mondja, hogy a biró által kiszabott három hónapi fogházat tartja mérvadónak, tehát a törvény által büntetteknek nyilvánított cselekményekre is kiterjeszti a kedvezményt, ha a biró a 92. §. alapján fogházban állapította meg a büntetést, mert *Liszt szintén nem zárja ki a föltételes elitélést olyan cselekményeknél, melyek a mi törvényünk szerint büntettek.* A szövegezésben való különbség a mi büntető törvénykönyvünk és a német büntető törvénykönyv büntetési rendszere közti különbségben leli magyarázatát. Méltóztatik tudni, hogy a német büntető törvénykönyv szerint nem csak fegyházbüntetés, hanem Gefängniss-Strafe is áll a büntettekre. Itt van pl. a pénzhamisitásnál bttvünk 233. §-a. Méltóztatik tudni, hogy ennek harmadik pontja szerint, a mely t. i. az olyan hamisításokra vonatkozik, a midőn valaki valamely valódi arany vagy ezüstpénz fémtartalmát valami módon csökkenti, vagy csökkenteti ez nem öt évig terjedhető fogházzal (Gefängniss), mint a német törvényben, hanem öt évi börtönnel büntettetik. Nálunk börtönről szól a törvény, mert nálunk a büntettre csak fegyház- vagy börtönbüntetést lehet kiszabni. Németországban erre a bűncselekményre nem — mint nálunk — börtön, hanem «Gefängniss» (fogház) van megállapítva. Tartama itt nincs megállapítva, mert az általános részben meg van mondva, hogy a Gefängniss-Strafe leghosszabb tartama öt év. Nézetem szerint tehát Fayer tanár úr álláspontja szerint sem lehet olyan esetekben, a midőn a büntettekre *fegyház* áll a büntető törvénykönyvben, alkalmazni a föltételes elitélést, mert hiszen tudvalevő, hogy a 92. §. alapján a fegyház helyett börtönt lehet

kiszabni, de fogházat fegyház helyett a 92. §. alapján sem lehet kiszabni. Szóval Liszt is *csak a fegyházzal sujtandó büntetteknél* zárja ki a feltételes elitélést, Fayer is. A különbség a büntetési rendszerből kifolyólag csak az, hogy az illető cselekmény a német büntetőtörvény szerint vétség, mert «Gefängniss»-el van sujtva a mi törvényünk szerint büntett, mert börtönnel van sujtva; de a *cselekmény súlyossága* tekintetében különbség nincs, fegyházzal sujtott esetekben pedig a Fayer-féle formula sem alkalmazható, a mint azt fentebb kifejtettem.

Végül azt is mondja a t. koronaügyész-helyettes úr azon igazán fényes értekezésében, a melyet a magam részéről is irodalmunk meggazdagításának tartok, hogy a feltételes elitélés behozatala esetén a birák egyénisége, világnézlete, temperamentuma mérvadó tenyező lesz a törvénykezésben. De kérdem a t. teljes ülést, hogy hát a birák egyénisége, temparamentuma, világnézlete ma *nem* mérvadó tényező-e az itélkezésben? A 92. §. alkalmazása, a büntetést kizáró öntudatlanság, végszükség megállapítása, az enyhítő vagy sulyosító körülmények mérlegelése, nem függ-e szorosan össze a birák világnézetével, temperamentumával épen úgy, mint az a kérdés, hogy a föltételes elitélés mely esetben alkalmazható és milyen esetben nem. Azt hiszem, hogy a föltételes elitélés behozatala ezen változtatni egyáltalán nem fog. Azt is mondja a t. koronaügyész-helyettes úr — és ezt, őszintén szólva, azért nem tudtam megérteni, mert tapasztalataimmal és azzal, a mit ezen kérdésről olvastam, teljes ellenkezésben áll, — hogy Németországban a mérvadó jogászi körök már kezdettől fogva nem tudtak a feltételes elitéléssel megbarátkozni.

Doleschall Alfréd dr.: Ugy van!

Neuschlosz Tivadar dr.: Azt hiszem, hogy nem úgy van, mert Liszt már 1890-ben, tehát 13 év előtt, vagyis épen azon időpontban, a melyre ő méltósága czélzott: a kezdetleges mozgalom időpontjában azt mondotta: «Manchmal hat mir dieser Sieg ohne Kampf schier unheimlich werden wollen und ich hätte wohl ab und zu etwas dafür gegeben, wenn auch ein Gegner sich zum Worte gemeldet hätte.» Szinte kellemetlen volt

neki az, hogy a mérvadó jogászok között *alig akadt valaki, a ki az intézményt ellenczte volna.* De Wach 1890-ben megjelent «Reform der Freiheits-Strafe» czimű monografiájában, a hol a föltételes elitélés intézményét elvben egész határozottan ellenzi, mégis azt mondja: «Kurz, es hat den Anschein, als wolle diese bedingte Verurtheilung die Welt erobern». *(Egy hang: Úgy is történt!)* És még ő is, a ki egész határozottan ellene van a föltételes elitélés intézményének, úgy a mint az Belgiumban, Amerikában, Bostonban be van hozva, mégsem jut azon rideg conclusióra, a melyre itt a koronaügyész-helyettes úr és azon urak, a kik vele egy nézeten vannak, jutottak, hogy t. i. egyáltalában nem szabad a föltételes elitélést meghonosítani, hanem végezetül azt mondja: «Es soll überhaupt der Versuch eines Strafaufschubes gemacht werden, nur darf es nicht in der chablonenhaften, formalistischen Weise des belgischen Gesetzes geschehen. Man mag bei jugendlichen Verbrechern, wie es in Boston gemacht wurde, den Anfang machen.» Tehát ő is *legalább a fiatalkorú büntetteseknél* alkalmazni akarja egyetemben a Zwangs-Erziehunggal, a kényszerneveléssel, a föltételes elitélés intézményét.

Az előttem szólott Doleschall t. tagtárs úr azt mondotta felszólalása elején, hogy a feltételes elitélés hívei *a rövid* szabadságvesztés-büntetés hátrányaira hivatkoznak, a mikor az intézmény behozatalát sürgetik. De én azt hiszem, hogy nem itt van a kérdés sulypontja, mert hiszen *minden* szabadságvesztésbüntetésnek meg vannak azon árnyoldalai, a melyek a börtönben való együttélésből folynak. Az intentió, a melyből a feltételes elitélés hívei kiindultak az, hogy kisebb jogsértéseknél, a melyekre természetesen kisebb szabadságvesztés-büntetések állanak, a mikor az a Vergeltungstheorie, — hogy tudományos kifejezéssel éljek, — nem kivánja meg a repressiót oly *nagy* mértékben, mint a nagy büntetteknél: hogy ott ne süssük rá arra az emberre, a ki egy pillanatnyi felháborodásban, egy meggondolatlan szóval bűnözött csak, máris a büntettes bélyegét. És én azt hiszem, hogy ez az intentio sehol annyira nem jogosult, mint a büntetőjogban, mert hiszen nem új dolog az, a mit itt csak röviden érinthetek és a mit előttem már igen kiváló jogászok kifejtettek, hogy milyen igazságtalanság rejlik abban a

præsumtióban, hogy «juris ignorantia nocet» a büntetőjog terén. Ha valaki a polgári jog terén nem ismeri a jogot, annak ha ő iszsza meg a levét, nem érezzük igazságtalanság gyanánt; de a büntető jog terén, a mikor összeül egy három tagból álló tanács és azt mondja, hogy ez *nem* büncselekmény, azután összeül egy öttagú tanács és rámondja, hogy igenis büncselekmény és végre összeül egy héttagú tanács és azt mondja, hogy mégsem az; hogy akkor az a szegény vádlott a miatt szenvedjen, mert «juris ignorantia nocet» s neki azt a finom árnyalatot el kellett volna találnia és meg kellett volna értenie, a mely az ő cselekményét büncselekménynyé minősíti, a mely finom árnyalatot azonban csak hét kiváló jogász hosszú tanácskozás után tudott megállapítani, -- ezt a præsumtiót, azt hiszem, mindnyájan az állam büntető jogszolgáltatása szempontjából talán nélkülözhetetlennek, de a vádlott szempontjából nagyon is súlyos dolognak érezzük. Ilyen esetekben nagyon helyes eszköz lesz a föltételes elitélés. Hogy mennyire életbevágó dolog ez, arra nézve egész röviden csak egy esetet vagyok bátor felemlíteni, a mely t. collegáim körében eléggé ismeretes. Történt, hogy egy ügyvéd-collegám, a ki véletlenül háztulajdonos is, egyik bérlőjének, a ki elvitte a butorokat a bérlemény szinhelyéről, azt írta, hogy ha a házbért nem fogja kifizetni, akkor ellene zártörés miatt fenyitő feljelentést fog tenni. Ez a collegám, mellesleg mondva, az ügyvédséggel éveken át mint élethivatással nem foglalkozott és így nem is volt várható tőle, hogy nagyon ismerje a Curia judicaturáját és azt, hogy ez a fenyegetést mikor tekinti már zsarolásnak. Az illető bérlőről nem mondhatom, hogy kihasználta az alkalmat, hogy itt egy vagyonos emberrel állt szemben, de tény az, hogy zsarolás miatt feljelentést tett az én köztiszteletben álló kartársam ellen. Az ügyvédi kamara, a midőn látta, hogy nemcsak hogy az fenyegeti őt ezért, hogy megbüntetik, hanem más hátrányok is érhetik, hogy ott van az az eshetőség is, hogy felfüggesztést kell kimondani az ügyvédség gyakorlatától, nem tartotta a jogérzéssel, az igazsággal összeegyeztethetőnek a törvény betűjének rideg alkalmazását és *nem* mondotta ki a felfüggesztést.

Ilyen esetekre gondoltak a feltételes elitélést lelkesen pártoló kiváló jogászok, gondoltak azokra az existentiát megtámadó

mellékbüntetésekre is, a melyek egy meggondolatlan szó vagy irás miatt tönkre tehetik az addig feddhetetlen előéletűt, ha a büntetés végrehajtatik.

Azt mondja az előttem szólott igen t. tagtárs úr — s ezzel befejezem előadásomat, — hogy «az egész dolog egy experimentátio». Azt hiszem, hogy nemcsak a feltételes elitélés experimentátio, hanem minden új intézményre, a mely valamely országban a törvényhozás által behozatik, azt lehet mondani, a mit a haldokló Rabelais mondott: «Je vais chercher un grand peut-être». Itt is új dolog előtt állunk. Vannak számtalanok, a kik fényes tollal és szóval bizonyították be ezen intézmény czélszerűségét és hogyha a koronaügyész-helyettes úr azt mondja, hogy Fayer László tanár úr rózsaszinű optimismusban leledző ideálisták között van, akkor én megvigasztalhatom a tanár urat azzal a kijelentéssel, hogy a mint már voltam bátor előadni, nagyon jó társaságban van és engedjék meg, hogy a magam részéről hozzátegyem, hogy meggyőződésem szerint a jövő is a büntetőjogi kérdéseknek disharmóniájából abban az irányban fogja keresni a kibontakozást, a mely az *emberiség nevelésében*, a *praeventióban* és nem a kérlelhetetlen repressióban látja a megoldást.